

Prázdné lístky?

Slyšel jsem a četl jsem, že p. Fr. Kocourek v přednáškách, s nimiž objíždí republiku, dává posluchačům nyní tuto radu: odevzdejte při volbách prázdné lístky! Ovšem. To je první nápad, na jaký obyčejně případně člověk netrpělivý a v politice nezkušený, jestliže ve veřejném životě nejde vše tak, jak by si to — možná že i správně — představoval. Pan Kocourek se na svých cestách představuje jako politický spolupracovník „Přítomnosti“. Nechci mu upírat právo na tento titul, ale nerad bych, aby někteří lidé uvěřili, že rada „odevzdejte prázdné lístky“ je politické poselství „Přítomnosti“ před volbami, a že nic lepšího poradit neumíme. Velmi důtklivě naopak radíme, aby v této věci nikdo p. Kocourka neposlouchal. Jestliže však někdo přece do volební urny vhodí prázdný lístek, nechť na něj hned připiše: „dělejte si se mnou co chcete“ nebo „mouchy, snězte si mne“ či „mně není nic do toho, co se děje“. Neboť to bude pravý smysl jeho demonstrace: pasivita. Víím, že každý taktó jednající by nám navrhl, abychom jeho jednání považovali spíše za projev vznešenosti a abychom obdivovali jeho nekompromisnost vůči skvrnám, které se vyskytují v politickém životě. Nu, obdivovat sotva budeme. Nemáme rádi vznešenost, která, kdyby se rozšířila, by byla schopna vésti k vládě velmi veliké a trapné nevznešenosti. V kterém asi koutě se nyní shromažďují vznešení lidé tohoto druhu z Německa? A jak oni, kteří nemohli snášet skvrny malé, snášejí nyní skvrny veliké?

Ať si v těchto časech nikdo nemyslí, že může politice uniknout. Jestliže někdo se nechce s politikou špinit, nemá ještě zaručeno, že politika nedá nic na jeho neutralitu a důrazně nepošpiní jeho. Je mnoho lidí, kteří by docela rádi nechali politiku na pokoji. Ale je málo lidí, které politika je ochotna nechat na pokoji. Vkládá-li někdo do volební urny prázdný lístek, může snad mít na tu minutu, co trvá tato činnost, iluzi, že se vyhnul politice. Avšak kdyby se chtěl úplně vyhnout vši politice, nesměl by už, až se od volby vrátí domů, ani obědvat. Neboť cena masa, které pojídá, a cena mouky v jeho koláči už má vztahy k politice, někdy velmi spletité vztahy. Cena buchty může vás téměř tak spolehlivě jako volební statistika poučit o tom, kolik hlasů při posledních volbách dostali agrárníci. I velmi vznešení lidé by měli vědět, že cenu mouky nyní určují politikové, a že ten, kdo rád moučníky, se politickým následkům nevyhne, dělej co dělej. Jestliže pak náš od politiky abstinující občan, aby se zotavil od útrap, jež jeho citlivé duši způsobil volební akt, rozjede se odpoledne autem na výlet, politika jede s ním: cena benzínu, který koupí u první pumpy, mu to citelně připomene. Začne-li pak motor prskat a nebude chtít chytit, i to přivede myšlenky na politiku: lihobenzinová směs není prvek, líh a benzin se nesmísily samy, nýbrž smíchali je politikové. Daňový předpis, který každý z nás dostal do ruky, je nejen výsledkem uvážení berních úřadů, nýbrž také

výsledkem politického zápasu. Kdyby se dělala jiná politika, vypadal by jinak, snad lépe, snad hůře. Vy, kteří jste státními zaměstnanci, víte dobře, že politika rozhoduje o výši vašeho platu. Máte chuť říci: mně do politiky nic není, já jsem se nad ni povýšil —? Vaše kapsa se nad ni nepovýšila. Peníze, které zaplatíte na daních, jí podléhají. Je vám jedno, co se s nimi stane? Některým lidem a některým stranám to bude jen vhod. Štika má ráda kolem sebe kapry. Prohlásíte-li, že tak velice opovrhujete politikou, že se raději chcete státi trpným materiálem, než abyste prokázal politice tu čest, abyste mezi stranami a lidmi rozlišoval, stanete se miláčkem všech dobrodruhů, kteří jdou do politiky kořistit. Dáváte-li najevo, že vás mouchy mohou sníst, bude-li jim líbo, vždy se najdou nějaké, které to zkusí. Dejme tomu, že je mezi námi ministr, který státními dodávkami obohatil sebe a svou rodinu, který pak byl se své posice sražen a zase se vši mocí chce na ni vrátit: ten právě potřebuje takových lidí, kteří tvrdí, že v politice je do té míry všechno jedno, že je lépe odevzdat prázdný lístek.

Vybírám příklady z demokratických zemí, kde útrapy, působené politikou, jsou poměrně mírné, poněvadž zůstává sféra občanských svobod, do nichž se člověk může uchýlit. V zemích diktátorského režimu umí politika ještě pevněji držet člověka v klepetech. Myslím, že také v Německu byli lidé, kteří byli přesvědčeni, že demokratičtí poslanci konají málo práce za plat, který dostávají, a roztrpčeni tím odevzdali raději prázdný lístek. Snad by si to dnes rozmyslili, kdyby mohli. Hitlerovský režim odstranil demokratické poslance s jejich vadami a, jak nutno uznati, posadil na jejich místa poslance, kteří se žádných chyb nedopouštějí. Nechybují z toho prostého důvodu, že ten, kdo nic nedělá, nemůže se dopustit žádné chyby — kromě ovšem té generální chyby, spočívající v nicnedělání. Hitlerovi poslanci jsou svoláni jednou za rok k tomu účelu, aby zatleskali řeči, kterou před nimi pronese Vůdce. Více se od nich nežádá a více činiti jim ani není dovoleno. Za tuto primitivní a psovsky poslušnou činnost dostávají němečtí poslanci větší plat než českoslovenští. Pěkně si tedy pomohli ti Němci, kteří raději odevzdávali prázdné lístky. Vyměnili si normální vady každého lidského zřízení za vady přímo belzebubské. Žehrali také na sociálně demokratické bonzy, že se povyšují. Povyšovali-li se opravdu, tedy v normálních lidských mezích. Avšak noví vládcí Německa se povyšují nenormálně: Goeringova svatba byla provedena s takovou státní pompou (i berlínští dělníci byli donuceni přispět na svaatební dar), že je na místě úsudek, že od časů Nero nových se už jen dva nebo tři lidé tak povyšovali jako nyní Goering. To je poučné: nebudte příliš přísní na malé chyby, abyste nepomohli těm, kdo zavedou daleko větší, až zvítězí, a zamezí také kritiku.

Nikdy není žádné zlo tak velké, aby nemohlo být neřečností ještě zvětšeno. Odevzdat prázdné lístky — to je právě netečnost. Každý z vás vidí v našem veřejném životě nějaké zlo, jemuž by nerad dopřál

vítězství. Ale svým prázdným lístkem dláždí cestu, po které by zlo mohlo přijíti. Mnozí z těch, kteří naslouchali p. Kocourkovi, zajisté by pokládali téměř za nesnesitelné, kdyby na př. p. Stříbrný měl se zase domoci nějakého oficiálního postavení. Ale prázdný lístek je proti tomu špatná obrana. Není to jen prázdný lístek; je to zhodnocení lístků jiných. Tento zahozený hlas činí každý hlas, odevzdaný pro p. Stříbrného, o nějaké procento účinnějším. Čím více prázdných lístků, tím větší váhu budou mít jeho hlasy. Sto tisíc slušných lidí, kteří si řeknou, že nebudou hlasovat, pootvírají tím už v nějakém ministerstvu dveře, jimiž budou vcházet tajemní nebo přibuzenští dodavatelé. Myslím, že na přednášky p. dra Kocourka chodí lidé, kteří by p. Stříbrného za žádnou cenu nevolili. Co by tedy asi udělal p. Stříbrný, kdyby z nich přece chtěl mít nějaký prospěch? Poslal by k nim agitátory, aby k nim mluvili stejně jako mluví, bohužel, dr. Kocourek: člověk si nevybere, odevzdejte prázdné lístky.

V klidných dobách by mohla demokracie beze škody snést takové demonstrace. Avšak dnes je velmi třeba, aby ten, kdo je demokrat, to ve volbách také dal najevo tím způsobem, že odevzdá svůj hlas nějaké demokratické straně. Nemyslete, že se demokracie udrží, bude-li příliš mnoho lidí pokládat za zbytečné jí pomáhat. Žádná štitivost nemá lidem bránit v přiznání k demokracii, sice jejich štitivosti budou brzy uloženy daleko větší zkoušky.

Jestliže je třeba volit, tedy koho máme volit? Na tuto otázku odpovíme příště, nikterak nezapomínajíc, že nepatříme k časopisům, které agitují pro tu nebo onu stranu.

F. Peroutka.

p o z n á m k y

Song bulvární krysy

Můj těžný důl je hloupost lidská,
 má metoda je politická,
 má firma čte se: Špína.
 Oškubu zazobané trubce,
 kupuji zneuznané hlupce,
 ryba má vodu, a já rmut.
 Kupuji fráze, klepy, pověry,
 sensace, vraždy, manželské nevěry,
 koupím a prodám hned.
 Sedejte na můj lep.

Já nejsem revolver, já jsem kanon,
 v baru mi sedí na klíně Manon,
 ferbla si dávám v bohatém klubu:
 já na to mám, že drzou mám hubu.

Já se dám třeba s oslem oddat
 a prodám všecko, co lze prodat,
 kdo prodá, také koupí.
 Já všecko mám a všecko dodám,
 stávkou jsem prodal, národ prodám,
 tam vlast, kde kšeft, tam čest, kde zisk.
 Prodávám lži a prádla špinavá,
 prodávám luze hesla hořlavá,
 koupím a prodám hned.
 Sedejte na můj lep.

Já nejsem revolver, já jsem kanon,
 v baru mi sedí na klíně Manon,
 ferbla si dávám v bohatém klubu:
 já na to mám, že drzou mám hubu.

Já nejsem štika, já jsem candát,
 mně bibei vždycky dají mandát,
 a papír všecko snese.

Mně strašně se chce diktatury,
 to se ví, že jen oně šůry,
 jež deptá lid a chrání žok.
 Chci vládnout silnou rukou, pařátem,
 chci se mstít za to, že jen gauner jsem,
 za jeden mluvím svět:
 Sedejte na náš lep.

V baru mi říká spanilá Manon:
 Ty nejsi revolver, ty jsi kanon.
 Všickni jsme taci v tom našem klubu.
 O náplast řveme na drzou hubu.

St. K. Neumann.

Jedná Anglie správně?

Hitlerovy narozeniny padly letos do časů politicky velmi pohnutých. Německo bylo opět jednou světem veřejně pokáráno a kdekdou bouřil nad jeho opovázlivostí. Mezi mnoha jinými pažemi tahala za německé ucho zvlášť citelně pravice britská. Ale sotvaže tahání skončila, podala Anglie německému bratránkovi cukrátko v podobě gratulace anglického krále k Hitlerovým narozeninám. Jeden teoretik výchovy hlásal, že treťané dítě má být vždycky také rozpověděl, že se nesrovnává s jeho důstojností, aby vyhověl žádosti anglického velitele, dokud ten o ni nepřijde požádat na kolenu. Vévoda potom vysvětloval, že mu šlo o věc a že mu čerta záleželo na tom, zda klekne na kolena. „Tak jsem sebou tedy plác!“. Žádný francouzský nebo německý generál by byl takto nesnížil svou důstojnost, a operace by pravděpodobně byla zmařena.“

„Vlastnost, která náleží, jak se zdá, celému národu bez rozdílu tříd, je zdravá rozvážnost a praktičnost, která věc cti ochotně podřizuje užitečnosti. Dobrým příkladem je historika o vévodovi z Wellingtonu za španělské války s Napoleonem. Přípravoval velkou operaci a požádal španělského generála o pomoc. Tento hidalgo odpověděl, že se nesrovnává s jeho důstojností, aby vyhověl žádosti anglického velitele, dokud ten o ni nepřijde požádat na kolenu. Vévoda potom vysvětloval, že mu šlo o věc a že mu čerta záleželo na tom, zda klekne na kolena. „Tak jsem sebou tedy plác!“. Žádný francouzský nebo německý generál by byl takto nesnížil svou důstojnost, a operace by pravděpodobně byla zmařena.“

dodává k tomu, nikoli neprávem, Inge. Je to jistě poučná příhoda. Těmto lidem jde o věc a proto jsou odhodláni ledacos překousat. Tentokrát jde o mír, i zkoušejí to všemi prostředky — hrozbami i chlácholením. Ať si pánové vyberou, čím na sebe chtějí dát více působit. Jejich hrmost je poněkud jiná než naše. Slabý vůči mocnému vždycky dbá především toho, aby si nezahlavil. Mocnější je však přesvědčen, že neškodí, dá-li vůči méně mocnému občas také najevo blahosklonnost nebo dobrou vůli. Ze by si tím mohl zadat, to ho ani nenapadne, neboť je příliš přesvědčen o své vlastní znamenitosti. Zdá se, že smysl anglického gesta je asi tento: Pánové, prosím vás, dejte světu pokoj, abychom se s vámi nemuseli bít. Z. S.

Spoléhejme jen na sebe?

Národně sjednocená a fašistická pravice při každé příležitosti tváří se silácky a pobádá, abychom nespolehali na žádné pakty, na žádnou Společnost národů, abychom spolehali jen a jen na svoji sílu a pak že to dobře dopadne. Jest dobře spolehat na sebe. Je to dokonce nutné. Kdyby nás Evropa i hýčka-la — nedělá to — nebylo by to nic platné, kdybychom se sami nepříčiňovali. Ale jsme jen částí Evropy a to částí velmi exponovanou. Takový stát musí udržovati kontakt s demokratickými silami Evropy. Možno se dívat skepticky na různé pakty a dohody. Není však jiné cesty. Není jiné cesty, než se zapojit do evropského systému, aby demokracie evropská poznala, že má zájem na demokratickém Československu. Jest lehké snižovat práci a význam Společnosti národů. Vidí-li v ní někdo organizaci, která by poslala nějaké svoje vojsko na pomoc tomu, komu se ubližuje, velmi se mylí. Ukazuje jen svoje primitivní nazírání na zahraniční politiku. Musíme spolehat nejen na svoji skutečnou sílu, ale i na svoji zahraniční politiku, jak dovedla dokázati, že osud československé republiky není garantován jen její silou, ale i solidaritou států jiných. Jsou státy daleko větší a daleko mocnější, než my, a přece nespolehají jen na sebe. Snaží se, aby svoji věc zajistili také dohodou se státy, které v celku mají zájmy podobné, které

v celku se dívají shodně na potřeby Evropy. Proč na př. Eden projel slušný kousek Evropy? Nemohla by Anglie daleko větší právem říci: spoléhejme na sebe a nestarejme se o to, co se děje ve světě, nedělejme žádné dohody, nevěšmejme si Společnosti národů? V. G.

Také oposice může mít někdy pravdu

Dne 21. dubna přineslo „Národní Osвобоzení“ pod titulem „Padly sněmovní návrhy pod stůl?“ lokálku, ve které polemizuje s opozičním tiskem, jenž sděloval, že „jsou to jenom návrhy agitační a že padají pod stůl a jednati se o nich nemůže“. „Národní Osвобоzení“ polemizuje s tímto konstatováním sice stručně, ale tak lapidárně, že jeho vývody je dlužno citovati doslova. Práví:

„Není to pravda. Zákon stanoví, že prezident republiky může prohlásiti, že práce sněmovní se přerušují; tím by veškeré věci, o nichž sněmovna již před tím neučinila konečného usnesení, přestaly býti předmětem jednání sněmovny. Prezident republiky však nepřerušil v dekretu práce sněmovní, nýbrž jen sněmovnu rozpustil. V pracích sněmoven nastává tedy jen přestávka. Všechny výbory mohou v novém zasedání pokračovati o svých pracích. — Iniciativní návrhy přikazuje sněmovna výboru iniciativnímu. Ten je povinen rozhodnouti o nich do 30 dnů. Bylo-li zasedání mezi touto lhůtou skončeno, počítá se nová lhůta ode dne, kdy počne nové zasedání.“

Po přečtení těchto řádek člověk nemůže než býti zdrcen. Autor —bán—, si zřejmě spletl pojem „skončení zasedání“ a „rozpuštění sněmovny“. Dovolíme si mu tedy jen stručně a laicky vysvětlit oč jde. Sněmovny se scházejí ke dvěma řádným zasedáním v roce, jarnímu a podzimnímu. Tato zasedání se končí prohlášením prezidenta republiky. Když prezident v dekretu, kterým prohlašuje zasedání (pozor: zasedání, nikoliv volební období, nikoliv sněmovny, nýbrž pouze jarní nebo podzimní zasedání) za ukončené, neprohlásí, že se práce sněmovní přerušují, pokračují sněmovny při novém zasedání, jarním nebo podzimním, ve svých pracích podle stavu, v jakém byly při ukončení zasedání. Přestávka mezi skončeným a novým zasedáním může a nemusí být, předseda sněmovny pouze ohlásí skončení zasedání a vstup do nového. Je to ústavně právní detail, který veřejnost ani nepostřehne, také k tomu není důvodu. Pan —bán— jej na neštěstí postřehl, a vidíme, jak to dopadlo. Nevzal na vědomí, že poslanci přestali být poslanci, senátoři senátory, sněmovna sněmovnou, senát senátem, ba naopak má dokonce odvalu svolat někdy po 19. květnu neexistující výbory a uložit neexistujícímu výboru iniciativnímu, aby do 30 dnů rozhodl o návrzích, jichž se tak vřele zastal.

Chyba je chyba. Ale velká chyba je, dávají-li se čtenářstvu takovéto informace v roce, ve kterém jsme oslavili patnáctileté trvání ústavy. Pan —bán— pustil se do správného tvrzení opozičního tisku patrně proto, že opoziční tisk nesmí mít pravdu ani tenkrát, když tvrdí, že bílé je bílé. Red.

Proč ne sekretáři?

Na sjezdu zastupitelstva sociálně demokratické strany dotkl se posl. Hampl poznámek v některých časopisech o tom, že na kandidátních listinách čs. sociální demokracie jsou také sekretáři a pravil:

„Postavení tajemníka je u nás jiné než v některých jiných stranách; oni nemohou být považováni za služebníky, nýbrž za důvěrníky pracujících lidí, kteří jsou našimi členy a voliči. Při volbě sekretářů přihlíží strana k jejich poctivosti, svědomitosti a pracovitosti a není proto důvodu, aby byli považováni za méněcenné. Ostatně je navrhovaly na kandidátní listiny samy župní organizace.“

Jest potřebí vysvětliti jedno nedorozumění: o té t. zv. méněcennosti sekretářů. Jsme-li pro to, aby politické strany neposílaly do zákonodárných sborů svoje zaměstnance, jest to přání, které nemá nic společného s nějakou méněcenností zaměstnanců politických stran. Uvedme příklad: vzali jsme vojákům pasivní i aktivní volební právo. Chtěli jsme vtisknout vojákům nějaký cejch méněcennosti? Jistě že ne. Rozhodovaly tu důvody zcela jiné. Bližší analogií najde v obcích i jinde. Tu zaměstnanci nemohou v určitých případech býti voleni. To proto, aby se nestalo, že by současně byli sami sobě nadřízenými i podřízenými. Bylo toto opatření učiněno proto, že

tu byl nějaký názor o méněcennosti těchto zaměstnanců? Jistě že ne. Zaměstnanci strany jsou lidé jako jiní. Jsou mezi nimi lidé, které máme rádi i lidé, které nemáme rádi. Zrovna tak, jako jinde. Je-li však zaměstnanec strany a hnutí současně poslancem, jest to slučování dvou funkcí podstatně odlišných. Není vyloučena (nejen teoreticky, ale i prakticky) možnost konfliktu mezi těmito dvěma funkcemi. Může na př. v poslaneckém klubu zcela svobodně hlasovati poslanec, který ví, že jest zaměstnancem strany? Může dobře hlasovati proti lidem, kteří jsou jeho zaměstnavateli? A jest tu další důvod: nehromadit funkce; dobrý tajemník má více než dost práce, a víc než dost možností sloužiti dobré věci; nemusí býti proto ještě poslancem. A zase: poslanecká funkce vyžaduje celého člověka. Hromadí-li se v politických stranách v jedné ruce několik funkcí, z nichž každá stačí na životní práci jednotlivce, vede to k tomu, že pro jednu funkci nemůže politik vykonávati funkci druhou. Toto hromadění funkcí vede k tomu, že lidem nezbude dosti času k hlubšímu kontaktu s voličstvem, které zastupují. Nepochybujeme o tom, že tajemníci stran jsou lidé svědomití, pracovití atd. Ale takových lidí najdou strany i mimo svoje sekretariáty. A vidí-li tito svědomití, pracovití a poctiví lidé, na nichž spočívá tíha denního organizačního života politických stran, že při sestavování kandidátek se chodí hodně do sekretariátů, vzniká tu roztrpčení. U některých snad proto, že by byli rádi na místě sekretářů, kteří jsou kandidováni. U jiných nerozhodují tyto osobní momenty.

Nejsem z těch, který se ohání libivým požadavkem, aby socialistické strany kandidovaly na čelných místech jen dělníky z továren. Vysokoškolský profesor může býti lepším socialistou, než dělník. Ale i tak jsem přesvědčen, že socialistické strany by skutečně v továrnách našly aspoň tolik dobrých poslanců, jako ve svých sekretariátech. Majorita příslušníků socialistických stran žije, pracuje, myslí mimo sekretariáty. Jest proto potřebí, aby tato majorita měla v parlamentní delegaci socialistických stran svoje náležité zastoupení. V. G.

Henlein dále mluví nejasně

Konrad Henlein zahajuje volební boj. Tak shodně dává německý tisk nadpis projevu Konrada Henleina v Chebu. Dalo by se čekat, že při této příležitosti vůdce Heimfronty jasně vyloží poměr Heimfronty k demokracii a československé republice. Marně hledáme v projevu Henleinově byť i jen nejmenší zmínku o těchto otázkách. Henlein se znovu vyhnul všemu, co by mohlo býti nazváno jasným programem. Čteme tu jen o „domovině, která jest a musí zůstat německá“. Nečteme v něm nic o republice, nýbrž jen o „sudetském německví“. Nečteme v něm o demokracii ale jen o „nové národní myšlence“; nečteme tu o programu, s kterým Heimfronta jde do voleb; čteme tu jen o tom, že příští volby budou znamenati „velké rozhodnutí“. Konečné heslo: „Bůh s námi k vítězství pro naši domovinu a pro budoucnost našeho národa“. Ten, kdo jest zvědav, jaké jest stanovisko Henleinovo k demokracii, co chce dělat Henlein po volbách, jak si představuje konkrétně poměr k Čechům, co a jak bude dělat Henlein v parlamentě, zjišťuje, že Henlein neřekl nic konkrétního. Naproti tomu hakenkreuzlerři, kteří přišli do Heimfronty, když jejich strana byla pro protistátní činnost rozpuštěna, mohou čísti projev Henleinův s uspokojením. Neřekl nic, co by se jim nelíbilo a do nejasných slov Henleinových si mohou vložiti to, co cítí ve svém srdci. V. G.

Národní sjednocení se skutečně priznává, čím je

Na jedné schůzi prohlásil dr. Navrátil, kandidát „národního sjednocení“:

„A vytýkají-li nám, kteří hrdě a pyšně stojíme ve službách obrozeného českého a slovenského nacionalismu, že jsme sběrnou nespokojenosti — ano, pak ale stačí jen domyslet si a priznati, že musíme býti nejsilnějšími a největšími, neboť nespokojenost jest jediný artikl, kterého všude u nás od Šumavy až k Jasině jest takový nadbytek a taková nadvýroba, že by pod její katastrofální tíhou měly všechny za tyto důsledky odpovědné politické strany zaplakat a dáti se konečně na opravdové pokání.“

Jest tu tedy řečeno: jediný artikl, kterého je u nás nadbytek, jest u nás nespokojenost. Není tím již dána cesta, kudy se má bráti „národní sjednocení“? Nemá se chopiti tohoto artiklu, kterého jest nadbytek?

Pan dr. Navrátil by si měl jednou zajít na dělnickou schůzi. Setkal by se tam s funkcionáři, kteří již velmi dlouho jsou bez práce a kteří nežijí, nýbrž žijí. A tito lidé, kteří by měli bezpochybně důvodů býti nespokojeni, a kteří také nejsou spokojeni, by se velmi klidně a rozvážně postavili proti tomu, aby strana se jen přilepila a příživovala na nespokojenosti. Tito lidé velmi dobře vědí, že nespokojenost sama o sobě nic není; nic není pohodlnějšího a nic není také lacinějšího, než vmluviti se v přízeň lidem nespokojeným. Chce-li býti „národní sjednocení“ sběrnou nespokojených, jest to program velmi chudičký. Kdybychom rozebírali sociální postavení lidí v „národním sjednocení“, zjistili bychom, že tito lidé nejvíce nespokojeni jsou vlastně lidmi velmi dobře situovanými. Přes to pospíchají, aby sbírali po vlastech českých artikl, kterému se říká nespokojenost.

V. G.

Tisková oprava

Obsah článku „Svoboda je jim vlastní“, uveřejněného v čísle 12, na stránce 183 n. „Přítomnosti“ ze dne 27. března 1935 opravuji co se týče odstavce o „Henleinově Heimatfrontě“, ve smyslu § 11, zák. č. 126/33 sb. z. a. n. takto:

„Není pravda, že strana Sudetendeutsche Heimatfront jest hnutím iredentistickým. Není pravda, že Heimatfronta jest hnutím ve svých intencích protistátním a protidemokratickým.“
Konrad Henlein.

národní hospodář

Vždy s úsměvem

(Reportáž z hlubin berního úřadu.)

Po příhodách v Čertižné a v Habuře, kde obyvatelé obou vesnic násilím zmařili daňovou exekuci a byli jen s největší námahou uklidněni četnickými bajonety, vydalo ministerstvo financí oběžník berním úřadům, ve kterém se úředníkům doporučuje vlídnost a přívětivost v jednání s poplatníky. Oběžník je velmi obsírný a „je prodchnut hlubokou láskou a porozuměním k obtížím poplatníků“. Ihned dostal oběžník jméno. Nikdo mu neřekne jinak, než „vždy s úsměvem“. To je zatím všechno, co finanční úřady svedly. Oběžníky dostaly číslo v registraturách berních úřadů a padá na ně prach. Daně se teď předpisují s úsměvem, rekursy se budou v červnu zamítat s úsměvem a exekutoři chodí a budou chodit také s úsměvem. Ale pro jistotu chodí již po řadu měsíců také s četníkem. A raději se dvěma. Protože být exekutorem je ten nejhorší osud, jaký může koho potkat. Je to ještě o trochu horší, než být sparring-partnerem prvotřídního boxera.

Exekutor jde do vesnice.

Exekutor je úředně koncesovaným hromosvodem finančních úřadů. Zatím co berní úředník si pozve rozkaceného poplatníka, jemuž zamítá rekurs, přece jen pod střechu berního úřadu, kde je chráněn pomyslnými i skutečnými mocenskými prostředky a jedná vždy jen s jedním člověkem, exekutor je poslán přímo do boje. A nejen to, exekutor jde provést poslední, tragický akt dramatu daňového předpisu, jde sebrat poslední krávu nebo poslední svrchník. Exekutoři byli a jsou, a musejí být lidé, které nedojme slza vdov a pláč sirotků. Mají vyvinutu profesionální necitelnost, často snad až příliš silně. Ale nelze se tím dát mýlit. Exekutor je úřední osoba, jako úřední osoba vystupuje a jako úřední osoba podléhá služebním předpisům a disciplinárnímu řízení. Je tedy pro něho lepší, zbaví-li se včas přebytku citů, které by mu znemožnily výkon úřadu. Známe z nejosobnější zkušenosti tuto profesionální mentalitu úředních osob u policistů. Průměrný strážník je dobrý táta, rozšafný a téměř vždy hovorný a příjemný člověk, s nímž, máte-li k tomu příležitost a čas, je milé a užitečné se zastavit na obchůzce a poklábosit. Tohoto tátu a dobráka nepoznáte v demonstracích.

Před půlhodinou jste se jej na křižovatce ptal na cestu a byl k vám zdvořilý k informaci přidal jistě několik dobráckých slov a třeba vás sám převedl přes křižovátku. Za půl hodiny se připlete mezi demonstranty a nepoznáte svého strážníka. Jediné, co je ochoten pro vás udělat, je přitlačit pořádně pendrekem na vaše záda. Jen špatný psycholog by se nad tím podivil.

Podobně je s exekutorem. Koná svou povinnost. Někdy snad ji koná příliš tvrdě — ale musí ji vykonat. Ostatně vsadte se, že raději zabaví vaše piano nebo vaši krávu klidně a bez rozčilování, jednáte-li i vy s ním klidně. Jenže ovšem i exekutor může těžko žádat klid na člověku, kterému bere poslední. A tak je tedy sveřepý exekutor, který v doprovodu četníka vyrve poslední majetek chudákův, aby jej dal prodat v dražbě pro pár korun dlužné daně. Jsou ovšem i exekutoři nelitostní, kteří na dluh deseti korun zabaví prase, ačkoliv by se mohli spokojit kohoutem. Ale proti tomu stojí případ, který se stal ne příliš dávno. Kdesi na Moravě tuším, spáchal sebevraždu exekutor a zanechal dopis, z něhož bylo zřejmo, že se nedovedl smířit s tím, že je nucen konat tak zlověstné zaměstnání.

Platíš daně podle toho, kde bydlíš.

Od konce přejdeme k začátku. Daňové zatížení není rovnoměrné. Podle druhu zdanění a podle místa, kde poplatník bydlí, kolísá suma přímých daní, které ze svého příjmu a majetku, ať je jakéhokoliv druhu, zaplatí československý poplatník, mezi 9—18% důchodu. Z toho jen část a často vlastně malá část je daň, zaplacená přímo státu. Většinu tvoří přírážky obecní, školní, okresní a zemské. V některých případech, má-li poplatník to neštěstí, že bydlí v obci a okrese silně zadluženém, je daň, placená státu, jen sotva osminou nebo sedminou úhrnného daňového předpisu. Odium z tohoto předpisu padá ovšem na berní úřad, jakožto orgán státu. Obec, která svým hospodařením a svými závazky zvyšuje daňové zatížení, ujde poplatníkovu soudu a hromy kleteb odnese státní úřad.

V ýměr za 4 minuty 18 vteřin.

Jak to vypadá v praxi? Vezměme na příklad průmyslový okres v Čechách. Je tu celkem okrouhle 46.000 zapísaných poplatníků, na které podle rozpočtového rozvrhu je nutno rozvrhnout předpokládaný výnos přímých daní celkem na 130 milionů Kč. Před šesti lety, za konjunktury, tu bylo předepsáno daní asi za 140 milionů. Jenže — tehdy bylo na okrese 40 poplatníků, společností i jednotlivců, kteří přiznali více než milion ročního výnosu. V roce 1934 přiznalo milionový výnos jen sedm poplatníků. V podobném poměru jsou i důchody ostatních poplatníků. Berní úřad však musí předepsat tolik daní, kolik se předpokládá v rozpočtu, odchylka smí být jen malá.

Berní úřad tu má sedm úředníků, z nichž jen šest prakticky předpisuje. V poslední době teprve dostal jednoho aspiranta, ten však spíše zatím provoz zatěžuje, než aby pomáhal, protože zabavuje úředníka, který jej má zaučit. Těchto šest lidí musí zvládnout přibližně 30.000 přiznání, jež jsou složitými elaboráty, a k tomu vypracovat fase dalších 16.000 poplatníků, kteří z toho nebo onoho zákonného důvodu nejsou povinni podat přiznání sami. Lhůta na tuto práci je od počátku dubna do 22. června, kdy musí být odeslán poslední výměr. Z toho plyne, že úředník dostane na stůl ráno s t o d e s e t přiznání, z nichž musí za osm pracovních hodin vypracovat výměry. Prostým početním výkonem si spočítáme, že na jeden výměr má čas 4 minuty 18 vteřin, za předpokladu, že po celých osm hodin nevstane se své židle.

Mluvíte s berním úředníkem. Řekne vám: „rád bych prováděl svou práci dobře, nejsem lajdař z přesvědčení. Je přece lepší pro mne samého, udělám-li svou práci dobře a mám ji odbytu, než udělám-li výměr tak špatně, že to řve, a dostanu na něj samozřejmě rekurs, se kterým se budu muset potýkat v červnu. Ale co mám dělat, když vím, že zdržím-li se při jednom výměru o minutu déle, musím ji

utrhnout z práce na dalším? Dělá se to tedy tak, že se prolétné přiznání nebo jiná pomůcka předpisu, srovná se s loňským rejstříkem a vynese se do výměru číslo od oka, podle přibližného srovnání s loňským stavem a letošním přiznáním. Výměr pak odejde k poplatníkovi. Snažíme se úřadovat bez zbytečného psaní, ale i tak, jak je vše zjednodušeno, je psaní pořád hrozně mnoho a na vlastní konceptní práci, úvahu o daňové nosnosti a výši výměru již času nezbude.“

Průměr čtyř minut na výměr je teoretický, protože jsou poplatníci, jejichž přiznání zahrnuje několik daní a jejichž fáse je hustě popsána na všech stránkách formuláře a jejichž předpis je stejně pestrý. To nelze udělat za čtyři minuty, i kdyby se po celé čtyři minuty jen psalo. Tak to tedy odnáší kvalita práce. Není třeba říkat, že od poloviny května si berní úředník nosí večer co večer domů aktovku plnou fassí.

Zdaněný kasař.

22. června jsou stoly čisté, výměry mají poplatníci v rukou a na berním úřadě je čas krátkého oddechu. Extensivně byla vykonána práce obrovská. Pro laický rozum je někdy skoro nepochopitelné, do jaké šíře tato práce dospěla, jaké všemožné důchody zachytila a zdanila. Je zdaněn úředník jako podnikatel, koňský handlíř i prostitutka (daň výdělková), rentier i majitel selské usedlosti. Vedle takových řádných profesí se vyskytne často exotický výměr. Kdesi na příklad zdanili kasaře. V jižních Čechách chytily a odsoudily kasaře. Dostal asi pět let, byl tedy notorický a měl na svědomí hezkou řádku rozpáraných pokladen. Četníci mezi jeho věcmi zabavili i vkladní knížku na 24.000 Kč. Při přelíčení svědčila kasařova manželka a prohlásila, že vkladní knížka je její a do protokolu udala, že vkladní knížka je její, že prý si peníze uspořila podomním obchodem skrajkami. Krajský soud pak poslal výpověď bernímu úřadu, v jehož obvodu kasařova žena bydlela. Berní úřad ji užil jako přiznání a berní úředník vypočetl, že přiznaný výtěžek 24.000 Kč se rovná téměř čtvrtmilionu hrubého zisku a půlmilionovému obratu, a vyměřil daně bezmála tolik, kolik bylo na knížce úspor. Žena rekovala a úředník si ji předvolal k výsledku. Hájila se, že soudci musela říci, že peníze si uspořila obchodem, protože jinak by byl soud vkladní knížku zabavil. Nic platno, rekurs byl zamítnut a kasařova žena zaplatila daň z půlmilionového obratu a čtvrtmilionového hrubého zisku, jistě nejvyšší daň „podle vlastního přiznání poplatníka“, jakou kdy podomní obchodník zaplatil. Konec konců měla aspoň tu útěchu, že jí přece zbylo pár stovek z peněz, jež zachránila před soudem. Tak byl řádně zdaněn kasař.

Rekursy.

V druhé polovině roku není záplava aktů v berním úřadě menší. Přicházejí rekursy a počíná defilé poplatníků, předvolávaných k jednání. Na rekursy je už víc času a je tu také vědomí, že rekurs je již předposlední instancí jednání a poslední instance nejvyšší správní soud, je nedaleko, a je obávaná. Berní úředník vysvětluje: „ani teď nemám tolik času, kolik bych potřeboval na svou práci. Nemohu jít za věcí, abych si byl jist svým předpisem. Musím počítat s tím, že je slušné procento poplatníků, kteří mne chtějí napálit. Někdy nemám času, abych jejich rekurs prozkoumal a našel, čím napalují. Musím je pustit, ačkoliv cítím, že nemají pravdu, jen proto, že nemám času jejich podvod odkrýt. Častěji však se stane, že zamítám rekurs, ačkoliv nakonec podvědomě vím, že křivdím. Zase proto, že nezbývá času na podrobné zkoumání. Často i výměr o rekursu musím udělat tak rychle, že by akt u nejvyššího správního soudu neobstál. Štěstí je (pro mne), že málokdo k nejvyššímu správnímu soudu jde. Raději přece zaplatí, nebo se nakonec dá exekvovat. Tam, kde cítím, že poplatník jistě k nejvyššímu správnímu soudu půjde, tam ovšem je třeba akt postavit se vši právníkou finesou. Kdy to dělám? V úředních hodinách ne, to čas není. Nad takovým rekursu se sedí v noci.“

Až dosud jsme mluvili o daních s hlediska berního úředníka. Pohled z druhé strany bude temnější. Zdanění je průměrně velmi značné a dnes je pro většinu poplatníků tím těžší je zaplatit, protože důchody se obecně snížily. Ani teď však obecná daňová morálka není špatná. Lidé si uvědomují, že platit daně je povinnost, a jsou ochotni tuto povinnost splnit v mezích možnosti.

Na praxi berních úřadů to vidíme nejlépe. Průměrný drobný poplatník platí pokud může a pokud mu starší nedoplatky a jiné závazky nepřerostou přes hlavu. Vůle zaplatit se nejlépe jeví na tom, jak poplatníci při dani, jež přesahuje jejich okamžitou likviditu, žádají daňové splátky, jež téměř bez výjimky dodržují.

Proč je přes to tolik daňových exekucí?

Největší vinu tu má nejednotná praxe minulých let a liknavost ve vymáhání daní v dobách, kdy se poplatník u státu ještě vedlo poměrně dobře. Z této doby zůstává ještě velmi mnoho nezaplacených daní, ač značná část daňových nedoplatků byla systematicky vymáhána. Na vrub této staré daňové praxe také padá největší část daňových splátek, rozvržených často na řadu let. Platit však daně, vyměřené podle mzdy nebo výnosu z let 1928-30, z dnešních snížených výnosů, znamená prakticky často dvojnásobné i vyšší daňové zatížení. Pak už stoupá daň tak vysoko, že skutečně je břemenem, jež ohrožuje existenci podniku i hospodářské bytí poplatníka. Ten je si při tom vědom, že zatím co platí daň z výnosu dávno spotřebovaného a pohlceného dosazováním v době krise, ještě mu narůstá stále nová daň, nižší sice již, ale přece jen ne nízká, a doba, kdy konečně vyrovná svůj daňový dluh, dluh, který opravdu vyrovnat chce, se odsunuje stále dál. Nakonec přijde chvíle, kdy poplatník nedodrží splátky a přijde exekuce.

Do této kategorie patří ony křiklavé případy, o nichž se praví, že fiskus proti svému nejvlastnějšímu zájmu zničil poplatníka. I když tyto případy nejsou jistě každodenní, svou tragikou se stávají agitačním prostředkem protistátním a podlamují berní morálku i všech ostatních poplatníků. Zvláště některé druhy poplatníků a některé okresy, silně postižené nezaměstnaností, ale svou strukturou postižené silným zdaněním (máme na mysli hornické obvody kde velké procento horníků zcela nebo částečně nezaměstnaných má ze starých časů drobný domovní a pozemkový majetek, postihovaný stále daní), jsou zdaněním a hlavně daňovou praxí stále jitrěny a radikalizovány. Připočteme ještě k výši zatížení, jež je již tak značná, ještě praxi předpisů, o níž jsme se zmínili na počátku, a dostaneme tragický obraz neklidného prostředí, hrozícího otevřeným nepokojem. Každý přehnaný výměr znovu jitrí a víme, že ve chvatu a pod tlakem diktovaného preliminaráře je procento takových výměrů velmi vysoké. Z toho vzniká nechuť k bernímu úřadu, jež se přenáší i na stát a dostaneme se na půdu, krajně příznivou komunismu i radikalismu jakéhokoliv jiného druhu, jen je-li ochoten dát slib lepší budoucnosti.

Těmto věcem je třeba pomoci. Z Prahy se nálada ve venkovských okresech jeví příznivější než ve skutečnosti je. Mnoho se připisuje agitaci, ač tato agitace by neměla naděje na úspěch, kdyby nebyla živena hlubokým zoufalstvím a nespokojeností. Kdo v Praze ví, že před několika týdny v okresním městě, vzdáleném od Prahy sotva hodinu jízdy vlakem, jen s největší námahou ochránila policejní asistence berní úředníky v samém úřadě před návalem nespokojených poplatníků a že bylo nutno v úřadě ponechat četnickou pohotovost po řadu dní, než se neklid utišil?

Staly se však případy ještě tragičtější. Koncem loňského roku proběhla tiskem zpráva o nevyšetřené smrti berního úředníka v severovýchodních Čechách. Jeho mrtvola byla nalezena v lesíku se střelnou ranou. Vrah nebyl a patrně již nebude nalezen. V kusých a rychle umlknuvších zprávách se nikdo nedověděl, že tento úředník, před nedávnem do města přeložený a pověstný tvrdým vymáháním daní a zamítáním rekursů, dostal před smrtí několik výhrůžných dopisů. Po týdny úřadoval s otevřenou zásuvkou psacího

stolu, v níž měl revolver. Konečně byl přece zastřelen ze zálohy časné zrána, když jel na kole do svého úřadu.

Tento případ je ojedinělý svou tragikou. Není však ojedinělý, že řadu berních úředníků musí provázet četník nebo policista na cestách z úřadu a do úřadu. Toto jsou věci velmi vážné a je nutno, aby zmizely. Jistě nelze škrtnout daně, jež stát potřebuje, a nebude nikoho, kdo by měl odvalu to žádat zvláště dnes. Je však třeba a je to možné, zdokonalit a změnit daňovou praxi tak, aby zmizel pocit nespravedlnosti a neúměrnosti daně a hlavně pocit nerovnosti poplatníka. To se nezachrání výnosem o přívětivém jednání s poplatníkem. Berní úředník nejedná s poplatníkem tvrdě pro své osobní uspokojení, takových lidí není, ti existují jen ve fantasií radikálních agitátorů. Bernímu úředníku je však nezbytně nutno dát tolik času, aby mohl svou práci provádět pořádně, bez chvatu. Jen tak dosáhneme toho, že daňové výměry přestanou být právními i fiskálními přehmaty a jen tak se může zlepšit poměr mezi berním úřadem a poplatníkem a tím i mezi státem a jeho občanem.

Zákon o aspirantech však ve finanční službě zůstává stále neproveden, zde jasně ke škodě státu, který nedostane to, na co má právo, a nejen to, pozbývá i důvěry občanů.

bt.

Život a instituce

Stultus:

Sovětská škola dnes

I.

Jak to bylo.

Vzpomeňme její minulosti, nebo, pamatuje-li se snad někdo ještě, „Pokolení, jež nezná pomeranč“. Doba válečného komunismu, začátky revoluce. Je zavedena všeobecná školní povinnost, koedukace. Docházení do školy je věcí problematickou — je nedostatek otopu, šatstva pro žáky, hladové roky, výpravy za chlebem, celková nemožnost organizace z historických příčin, jež snad netřeba vysvětlovat. Doba NEPu. Pozoruje se neslýchaný pokles disciplíny, situace v městech se poněkud lepší, ale je tu obširný a nepřehledný venkov, a zem je ochuzená. Jak se má žák učit, když není papíru, školních potřeb a pomůcek. Píše se na sešitech ze starých aktů, na zbytcích starých úředních spisů a vše to se musí kupovat na trhu. Ceny za právě „přepychové“ školní potřeby nám udává časopis „Narodnoje Prosvěščeniye“ v době již dosti pokročilé — 1924. Podle jeho záznamu stojí sedláka jeden sešit pět liber žita, jedna tužka 10 liber. Slabikář stál v té době v Gomelské gubernii 1 pud žita, krátký dějepis 3 pudy žita atd. Ostatně, selské obyvatelstvo se chová k otázkám výchovy a vyučování lhostejně, ba někdy odmítavě, neboť má jiné hmotnější starosti. Zatím je chudý rozpočet osvěty stále tenčí a vyčerpává se, a místo aby se otvíraly nové školy, vyžadované přílivem žactva, musí se leckdy zavírat i již existující. Téhož r. 1924, vezmeme-li příklady namátkou, musely se zavírat školy v Saratovské gubernii (zmenšení o 25%), ve Vologodské, v Samaře, Simbirsku, Leningradu, a dokonce v Moskvě, jejíž roční rozpočet na školy se rovnal celé 1/3 rozpočtu lidové osvěty pro RSFSR. Otvírání nových nouzových škol se zdá být Osvětě možným jen v případě, „žádá-li obyvatelstvo naléhavě otevření školy a poskytuje-li se své strany dostatečné záruky pro její obsluhování“. Poněvadž je přece jenom rozdíl mezi navštěvováním škol ve městech a na venkově frapantní — tak v jistých okresech leningradské gubernie rovná

se návštěva 20—25% celku, totéž je na Urale a na mnoha jiných místech — volá se po nouzové oběti — po zvětšení školské sítě na venkově na účet města.

Do stejné doby spadá jiné opatření — rozřídění žactva podle sociálního původu. V praxi to znamenalo velmi přísný výběr, zesílený obtížnými zkouškami při přijímání žáků do škol podle třídní gradace — na prvním místě stála selská chudina a městský proletariát.

V těžké situaci vskutku nebylo mnoho prostředků nazbyt. Zavinilo ji hlavně nařízení o všeobecném povinném vyučování ve školách prvního stupně (t. j. čtyřech, posléze pěti třídách t. zv. „jednotné sovětské pracovní školy“) a ovšem také nepřipravenost školního systému, zanechaného carským Ruskem pro tak radikální převrat v lidové osvětě. Náhlý katastrofální vzrůst žactva, i přes daleko ještě neúplnou všeobecnost docházení, měl své okamžité následky a neodpovědně mohlo mu ovšem ani použití pro školy vyvlastněných budov, většinou se nehodících. Děti se musely učit v bývalých činžácích, v empirických panských palácích, sestávajících dole z nepřehledných sálů, nahoře pak z dusných a nízkých „obytných“ mansard. Vzduch a prostor kolem každého jednotlivého žáka se stlačil. R. 1919 stanovila komise, utvořená Oddělením Jednotné školy při St. Museu Sociální Hygieny Narkomzdravu (kom. zdravotnictví) minimální normy třídní plochy, a to 4 čtverečné aršiny na žáka (aršín asi 40 centimetrů). Již r. 1920 zjistilo se při sčítání, pořádaném Ústřední statistickou správou, jak vzrostla přeplněnost ve školách (běží o evropskou část RSFSR). 64% žáků škol prvního stupně se vyučovalo ve třídách, v nichž na jednotlivce připadalo méně než 2 čtverečné aršiny, a méně než 9 krychlových aršínů vzduchu mělo 65% školních dětí, z nichž 42% mělo méně než 6 krychlových aršínů, t. j. dvakrát méně, než podle normy předválečné.

R. 1924 bylo vypočteno (Ústřední síťovou komisí), že RSFSR bez autonomních republik podle nejchudší „hladové“ normy má školní plochu jen pro 3,013.080 žáků a že je třeba zajistit ještě plochu pro 5,223.379 dětí. K tomu, aby bylo zabezpečeno vyučování všech dětí jen v RSFSR a docíleno při tom minimálně slušných norem, bylo by třeba zvýšit existující tehdy plochu 5krát. Stálo by to, při tehdejší chudobě, drahotě a nedostatku stavebních látek 1200 mil. zlatých rublů, t. j. asi všechny příjmy státního rozpočtu SSSR na r. 1923-24. Nemožnost takového rozmachu byla zřejmá a odborníci té doby pesimisticky dodávají, že něco podobného lze uskutečnit snad během dvou, tří a snad i více desetiletí.

Školský plán.

Nemálo zmatku vneslo rozřídění středních škol na devítitřídní (odpovídající zhruba našim reálným gymnasiím, ovšem jen přibližně) a sedmitřídní, sestávající z 5 povinných tříd a 2 dodatečných, dávajících právo k provozování povolání učitelského, nebo k nastoupení cesty odborníka se středním vzděláním, ovšem po prodělání příslušných kursů. 15—17letí školáci, které očekávaly ještě dva roky studia, měli se náhle rozhodnout pro vědeckou nebo praktickou dráhu, pro obor, který si nezřídka představovali velmi mlhavě; netušili, že ubráním dvou let vyučování bylo vynuceno hlavně nedostatkem pracovních sil aspoň trochu gramotných ve všech oborech. Bylo o tom všem psáno v „Pokolení, jež nezná pomeranč“, ale přece jen opakují, že i přeskokování z jednoho systému na druhý, zavádění Daltonova plánu, zatím co na venkově se ještě učilo podle staršího přednáškového systému, zrušení takové vyučovací látky jako dějiny, a po jistou dobu i sestřihování na minimum cizích řečí, přecpávání dětských hlav stranicky podávanými politickými naukami, zatím co žáci neznali nejjednodušších dějinných fakt pro jejich po-

chopení nutných, že vše to bylo nelogické a zhoubné. Může se říci, jakkoli drsně to zní, že sovětská nesjednocená a neplánovitá škola nejen dávala naprostý nedostatek vědomostí, ale přímo odnaučovala soustavně a metodicky pracovat.

Významným vládním nařízením Sovnarkomu SSSR a ústředního výboru strany ze 16. května 1934 byl udělán konec tomu zmatku. Nařizuje se „... stanovit pro celý SSSR společné typy všeobecně vzdělávacích škol: počáteční školy, neúplně střední školy a střední školy“ (a to 4-, 7- a 10třídní). Tímto nařízením, podepsaným Stalinem a Molotovem, bylo zrušeno všechno formální novotářství, nic v podstatě neměnící, pohrávání si s důležitě znějícími názvy a podobně — „skupiny“ byly nazvány zas třídami, „nulové“ skupiny, existující v některých školách (pro sedmileté), se staly zas jako kdysi přípravnými třídami, troskám Daltonova plánu, t. zv. „toulavým skupinám“ (přecházejícím „z laboratoře do laboratoře“) bylo nařízeno zanechat potulky a usadit se ve třídách tak, aby každá třída měla svůj stálý pokoj. Ba více, zavádí se studium tak dlouho odstrkovaných dějin, a to se zachováváním chronologického pořadu a bez bývalých přeskoků a dělení pouze podle třídního a neosobního hlediska (feudální období, rozkvět buržoasie a podobně), které, jak říká nařízení, „zaměňovalo spojitý výklad občanských dějin abstraktními sociologickými schématy“. Suchý a pro mladší třídy často nepochopitelný hospodářský zeměpis, vykládající o trzích a průmyslu, aniž žáci dovedli obstojně zacházet s mapou a vyznali se ve fyzickém zeměpisu, „následkem čehož vycházejí žáci ze školy, nemajíce nezřídka základních zeměpisných znalostí“, byl likvidován. Nařízení zdůrazňovalo, že bývalá pestrost typů škol vedla k zmatku, ztěžovala správné rozdělení vyučovací látky podle ročníků, přecpávala program. Tím se začíná nové období sovětské školy.

K o m p o s i c e.

Asi r. 1927 padla mi do ruky skupina sešitů s komposicemi žáků 6. třídy, psaných při zkoušce do vyššího stupně. Dojem byl povážlivý, tím spíše, že věc se odehrávala v Moskvě, stojící jako velkoměsto na vyšší úrovni než venkov. Pravopis a stylisace komposic z ruštiny prozrazovaly nevědní zaostalost, negramotnost a neschopnost se vyjadřovat. Obzvláště utrpěl v tomto nerovném boji Evžen Oněgin Puškinův, téma pro ruské školy nejobvyklejší a nejakademičtější. V jednom ze sešitů stálo, jako nový příspěvek k charakteristice Tatjany asi toto:

„Vona ale Tatjana byla moc vážná a s holkama sy nic nehrála. Pak se ale polekala myšy. A pak přijel Oněgin a oni spolu mluvily a furt mluvily, až zas Oněgin s ní mluvit přestal a bacil Lenskýcho a von zemřel a vona pak byla moc nešťastná.“

Dnes je pokolení, které takové perly plodilo, již vystudované a někdejší žák 6-A, který kdysi bacil Puškina, je nyní snad kdesi učitelem mladších tříd, a sám se namáhavě doučuje, snad výběřčím daní nebo letcem, bůhví, možná, že i inženýrem, a, ač za to nemůže, neví mnoho věcí, které by mu jistě neškodilo vědět. Tady se už nedá nic dělat a člověk si jen pomyslí, že poreformní školáci budou snad vzdělanější, než jejich popletení předchůdci. Ale číslo letošních novin („Komsomolská Pravda“) nás přesvědčuje o opaku a zní jako milá vzpomínka ze školských let. — „Nu, tento, jak pak se jmenuje, Oněgin, tedy, jel do vsi, nu a tak tedy, a tam mu zemřel strejček“ — to odpovídá při hodině literatury žákyně 8. třídy. Takové a jiné nefalšované příklady ze školy dodala redakci žákyně Moskevské školy, jež napsala do listu pohoršený dopis o školní řeči, o tom, že „95% žáků nedovede složit větu, nedovede vyjádřit svou myšlenku, opakovat svými slovy přectěné“. Píše o tom, že

žáci starších tříd užívají nadávek, jaké se neuslyší ani na ulici, že mezi dívkami a hochy je rozšířen tak zv. „blat“, což není žádnou nevinnou školskou hantýrkou, ale nejsprostším ruským zlodějským žargonem. Stěžuje si, že jak profesori, tak vůdci pionýrských skupin si toho absolutně nevšímají, a že o čistotu řeči musejí žáci bojovat sami.

Podíváme se, jak vypadá

n o v é v y u č o v á n í,

jak je popisováno ve stejném listě. Škola v městě Artěmovské, kam se redaktor podíval. Hodina zeměpisu v 6. třídě. Mají právě Evropu. Hoch odpovídá fádně a unuděně na otázku, co ví o Rumunsku, že je to bezpochyby kapitalistická země. Na otázku, co Rumunsko vyváží, odpovídá nejspíše, že užitečné nerosty. Dialog: A co jsou to užitečné nerosty? — Vše, užitečné, co lze vykopat ze země. — Jsou brambory užitečným nerostem? — Ovšem! Ve třídě zavládne lehký hluk, někteří žáci se smějí. — Hodina dějepisu. Žák vypravuje velmi čiperně: „Obchodní zájmy Karthaginy ho nutily vésti války za ovládnutí trhů a... Byl přerušen jednoduchou otázkou: S čím obchodovalo Karthago? Chlapec se spletl a zmlkl. Nevěděl. Když pak jsem se s ním rozpovídal, ukázalo se, že i boj o trhy si ten nezletilý marxista představuje velmi mlhavě. Tržní náměstí, jako v Artěmovsku. Římané přicházejí sem se štíty a Karthagiňané přicházejí sem se štíty. Římané sekají Karthagiňany, Karthagiňané sekají Římany. Ten, kdo přeseká jiného, si také zabírá náměstí, staví tu své stánky a obchoduje kyselým mlékem a otroky.“ Žáci měli zapsáno v sešitech, že — Katilina byl bohatý římský nobel. Nikdo nevěděl, co to je. Jen jediný hošík vyslovil předpoklad, že Katilina obchodoval s petrolejem. Proč? „Viděl jsem sám v Mušketově velké nádrže s petrolejem a na všech byl nápis: Nobel.“ Ptají se žáků po náhledu na různé otázky z Marxe-Engelse. „Odpusťte mu — poznamenává spravedlivě rozhořčený redaktor — je mu dvanáct let. Není ještě aspirantem komunistické akademie.“

Ž á c i o š k o l e.

Pravda je, že příčinou nezájmu žáků je z větší části nuda. Stěžují si na ni hromadně, obzvláště starší třídy. Vskutku — sovětským dětem bylo slíbeno mnoho, dáno málo, a to buď zklamání. Tisk byl na to upozorněn zas dopisem, napsaným „Kom. Pravdě“ skupinou žáků desetileté školy stanice Jasinovaté, a posléze i jinými. Píší, že je to do školy netáhne, že se již dostávají do věku, kdy se u každého začínají vytvářet určité zájmy, plány o budoucích oborech. — A škola nám nepomáhá vyznat se v tom... Chceme pracovat a žít v kolektivu. Kdo nám pomůže najít si své místo ve škole, a pak i v životě? — Komsomolská organizace, včleněná do školy, jež má pracovat s sebou a vést mladší, pracuje špatně, jak píše žák 9. třídy Kaminskij z Moskvy a dosvědčují i jiní, a nepomáhají více než profesori. Dvě sestry, žákyně 5. a 6. třídy si stěžují, že se jim za jarních prázdnin chtělo jedné do Tretjakovské obrazárny, kde nikdy nebyla, druhé do Historického musea. Měly dokonce svou iniciativu a navrhly to, ale vůdce pionýrského oddílu odpověděl, že je to zbytečné, že to všichni viděli. A tak sedí děti o prázdninách doma a nudí se. Za přestávky jsou děti ponechány samy sobě. V Rostově, jak sděluje dopisovatel K. P., viděl za přestávky profesory a vůdce mezi dětmi jen ve třech školách. V nešťastném Rostově, zvláště, zdá se, zanedbaném, má ze 17 škol jen 13 dvory. „Asi pět z nich lze snad nazvat čistými, v ostatních jsou hromady smetí, popela, rozbitých cihel, uhlí, jámy, hrboly.“ Zanechány sobě, baví se děti za přestávek jak mohou: nACPávají sirkami klíče a střílejí z nich, hrají si na honičku, a hoši, když doženou dívky, starostlivě

je při tom mlátí. Pořádají se rvačky. — Jak vidět, nezměnily se zábavy sovětských školáků za několik let v ničem. Sovětská veřejnost právem předpokládá, že její děti musejí mít za prázdnin rozumné rozptýlení. Jinak o tom smýšlejí ti, kdož se jim o zábavu musejí postarat. V téže Voroněži nabídl dětem při jarních prázdninách referáty o výsledcích třetí čtvrtiny školního roku a jiný o úkolech dopravy. Konečně byl jim slíben biograf s dětskými filmy. Nastala tlačenice, fronty, správa biografu pustila některé školy zadním vchodem, vybírajíc při tom od dětí vstupné, jiné školy musely odejít pro nedostatek míst domů. „Mladý Leninec“ píše, že pionýry vyhánějí za letních prázdnin ze zahrady, nepouštějí do klubu. Řečník slibuje školákům hory doly — hry, divadelní představení. Dětské hlasy ho přerušují: „nevěříme, nevěříme. Loni jste to slibovali také.“ V jisté škole vznikla mezi žáky debata o tom, co by to mohl být „epitet“. Nikdo nemohl odpovědět správně. Nikoho ale nenapadlo obrátit se na profesora: žáci nejsou zvyklí dostávat od nich odpovědi na otázky.

Můžeme se právem obdivovat živosti a nápadům jistých vysílání sovětského rozhlasu. Ale ukazuje se, že to je jenom pro dospělé. Děti musejí poslouchat stále stejné, otrápané a omrzelé relace. Redakce „Komsomolské Pravdy“ se obrátila na Sekci Dětského Rozhlasu s otázkou, co chystá pro školáky. „Ukázalo se, že žádného zvláštního, promyšleného plánu vysílání o prázdninách není, a sotva na to někdo myslí.“ A jejich přání jsou zatím tak skromná. Sdělují o nich svému, snad jedinému zastánci — tisku. Jít do biografu. Naučit se všem lidovým tancům SSSR, udělat s holkami lidové kroje z papíru. Rozhodně plavat společně v bádě a prosit, aby je provedli podzemní drahou!

K á z e ň.

Jako přirozená reakce po dlouhých letech neukázněnosti a rozpustlosti mládeže jeví se nyní snaha sovětů vstřípit dětem pojem slušnosti, pořádnosti, upravenosti, také vnější kultivovanosti. Objevilo se, že hrubost, nadávky, opovrhování formou u dětí z nich ku podivu nečiní dobré občany. Ale napravit věci tak dlouho zanedbávané není lehké. Školáci jsou stále ještě podobní tlupě bezpřístřešných. Redaktor Bermont z „K. Pravdy“ se otázal jistého třídního, proč na to nedává pozor. Třídní se urazil. „Nejsem holič. Nejsem vychovatelka. Copak jim budu zapínat knoflíky? Má věc je dávat pozor na kázeň.“ Co tedy pokládáte za kázeň? Místo odpovědi vyjímá třídní z tašky sešit s nápisem „pokuty“.

Není tvora suchopárnějšího a byrokratičtějšího než sovětský profesor. Snad jim přitazení kázně posledních let dalo ještě větší možnost k jalovému formalismu, lhostejnosti k žákům, nepodnikavosti a přehlížení všeho, co není přímým příkazem orgánů osvěty. Mnoho případů svědčí, že po skončení hodiny přestává pro ně žák existovat. Ano, takhle uskutečnit do puntíku nějaký geniálně absurdní nápad, jako zakázat žákům zpívat pochod z „Celý svět se směje“, oblíbený nyní u dětí celého SSSR, nebo násilně ostříhat dívky, to je jejich. Případy stojí za zámku. Historii s pochodem zatelefonoval do redakce „Komsomolské Pravdy“ žák moskevské školy, doprovázejí ji otázkou: řekněte, prosím, můžeme píseň zpívat či nikoli? V redakci nastal zmatek a údiv — myslelo se, že se jedná o nedorozumění. Ale po ověření se ukázalo, že pochod je vskutku zakázán ve všech školách Moskvy. Odůvodnění odpovědné za to osoby: Melodie se mi nelíbí. Není jí třeba zpívat ve školách. — Případ s násilným ostříháním se odehrál na dvou různých místech: v Bolševě a v Gorkém. Místní oddíly osvěty a zdravotnictví daly direktivu ostříhání, jak bylo delikátně řečeno, „za účelem provedení ve školách sanitně-profylaktické prá-

ce“. Dovolíme si neskromnou domněnku, že v té historii s profylaktikou byly vši. Když se dívky starších tříd vzepřely násilnosti, byly vylučovány ze školy, nepouštěny na hodiny a v Gorkém dokonce zálučně vlákány do pokoje, v němž byly za vedení ředitele školy násilně ostříhány.

O s u d y d ě t í.

Zato je podobným pánům patrně zcela lhostejno, co se stane s dětmi, co je čeká, jakmile vykročí ze školní budovy. „Pomocníci v domácnosti“ Dorošenkové zmizela holčička, kterou svěřila péči dětského domu v Krolevci. Alarm začal tenkrát Zoščenko v „Izvěstijích“ a žel, nebyla to od něho veselá kachna, ale velmi vážný žert. Lena Dorošenkova byla hledána jako jehla v pralesech různých dětdomů a konečně přece byla slavnostně doručena matce za pomoci redakce. Dítě bylo posláno svými vychovateli k „příbuzným“, při čemž mu byl koupen lístek jen do Moskvy, místo až do Leningradu a zanecháno svému vlastnímu osudu. Zjistilo se také, že stejným způsobem bylo z dětdomu vypraveno 30 dětí ve věku 6—12 let, jejichž jména se zachovala díky pečlivě zapsanému do akt dětskému šatstvu. Ale pobyt dětí nelze zjistit. Stejným způsobem zmizelo neznámé kam a kdy 14 dětí z Černigovského „kolektoru“, místa, kamž byly sbírány děti z ulic. Vychovatelé jsou schopni jedině odpovědi: děti jsou ztraceny.

Bylo-li za dřívějších let možné a stávalo-li se, že žáci zmlátili profesora, nebo v internátech pro bezpřístřešné děti i bodli vychovatele kudlou do zad, ohnula se nyní hůl, jak se zdá, na opačnou stranu. Jsou zde případy, ovšem nikoliv běžné, ale ukazující na nepřipustné metody „vychovávání“, praktikované na některých sovětských školách. Skorem se zdá, že zavedení větší přísnosti bylo jistou částí pedagogů pochopeno jako návrat k takové temné minulosti, o jaké již dnes nemají ponětí školáci nekapitalističtějších zemí. Jistý voroněžský kantor, komsomolec Skripnikov, zavedl ve škole nové tresty za neprospěch a neposlušnost — dává žáky do kouta a nechává je bez oběda. Skupina pedagogů Leningradské školy pracovní výchovy č. 1 (pro bývalé bezpřístřešné) poslala „Komsomolské Pravdě“ protestní dopis o chování ředitele školy Tichomirova. Zprovokoval prý vzpouru chovanců, aby ukázal šéfům svou horlivost. Děti, jako odpověď na hrubost, odmítly jíst a vyjít z pokoje. „Tu byla povolána hasičská družina. Hasiči počali polévat děti z hadic. Děti byly zbity.“ Pedagogové, kteří se snažili proti zvěřskému zacházení s dětmi protestovat, dostali od ředitele okamžitou výpověď. Existující ve škole komsomolská organizace chová se k řediteli podlízavě a v ničem mu nebrání. Dva komsomolci, snažící se Tichomirova kritizovat, byli organizací vyloučeni z komsomolu. Případ by mohl být považován za osamocené, a ani ne tak povážlivý, kdyby se nevědělo, že Tichomirova neustále protežoval leningradský ředitel okresního oddělení osvěty, tedy již osoba velmi odpovědná, že vykonával všechna jeho přání, a že byl na jeho pokyn mnohokrátě odměněn cenou. Ba víc, Lidová Osvěta komandovala nyní Tichomirova do Kujbyševského kraje, aby tam jako povolaný pracovník organizoval školy pracovní výchovy. Konec historie nám není znám. A konečně ještě jeden případ, na nějž poukázal při vystoupení v Moskvě tajemník ústředního výboru komsomolu Kosarev. Mluvil o nacházejících se na pedagogické práci „fešáček-don-juanech“, „lupičích srdcí“ dívek-žákyn starších tříd! Poukázal, že „rozkládají učebně-výchovnou práci a vyrážejí z kolejí mnoho studujících“. Jako ilustrace k jeho slovům: V Taškentu se otrávil 16letá studentka Olga Aganzanzová. Ve zmateném lístku z nemocnice prozrazuje, že příčinou její smrti je profesor tělocviku Bondarev. Přesto, že Bon-

darev byl ve škole znám pod jménem „holčičkár“, že ředitel věděl o jeho drzém chování s žákyněmi, nebylo proti němu zakročeno. Jeho obětí se stala i Aganjanzová.

do ba a lidé

Karel Scheinpflug:

„Národní listy“ včera a dnes

IV.

Po nešťastném atentátu v Žitné ulici tušil jsem ihned, že politické poměry v národní demokracii i v „Nár. listech“ se zhorší. Vlády nad stranou i členství v parlamentní pětce po dru Rašínovi ujímal se dr. Kramář a na ředitelské křeslo „N. L.“, uprázdněné Rašínovou smrtí, usedl Fr. Sís, jenž se vrátil z Paříže. Éra politického romantismu nastávala a guerilla proti hradu zesílila. A hlouček lidí pokrokového smýšlení se ustavičně tenčil. Po bratřech Čapcích odešel z „N. L.“ v roce 1922 dr. Herben pro neshody se šéfredaktorem, drem Hochem, o témata svých článků, a v roce 1923 prof. Ot. Fischer, jemuž nespokojenost s politickým vývojem strany ztrpčila spolupráci v listě. Z předsednictva zemského výkonného výboru, v němž jsem byl několik let činným, vystoupil dr. Schieszel po volbách do Nár. shromáždění, v nichž byl v druhém skrutiniu přiřčen poslanecký mandát strany nár. dem. Viktoru Dykovi, ačkoli dr. Schieszel měl větší počet hlasů. A poněvadž dr. Matoušek změnil od války své někdejší smýšlení, zůstal jsem po odchodu Schieszlově často sám proti třem bývalým členům strany radikálně státoprávní, Karlu Stanislavu Sokolovi, dru Ant. Hajnovi a Viktoru Dykovi, kteří se vytrvale snažili strhnouti celé předsednictvo do svého politického směru.

Poněvadž posledně jmenovaný byl vedle své činnosti poslanecké také vlivným redaktorem „Nár. listů“ pokusím se tu podat také náčrt jeho portretu, jak se mi zachytil v paměti.

Viktor Dyk.

Když jsem vstoupil do redakce „N. L.“, Viktora Dyka jsem tu nezastal. Trávil tehdy již delší dobu ve Vinohradské nemocnici, a jeho nemoc byla tak těžká, že se jeden čas pochybovalo o jeho uzdravení. Avšak jeho silný organismus odolal, a za několik neděl vrátil se Dyk do redakce tlustoučký a usměvavý, a tak jsme se seznámili.

Jeho silný básnický talent znal jsem ovšem již dávno z jeho děl, nyní se mi však dostalo příležitosti podívat se lehkostí jeho tvoření a jeho úžasné schopnosti veršovnícké. Pracovali jsme oba v t. zv. „kulturně“, v zasedací síni správní rady, kde byly umístěny stolky osmi redaktorů. Poněvadž tito redaktoři mívali ve večerních hodinách ještě také hosty, hučelo to tu někdy jako v úle, a zejména Čapek-Chod, jenž si sem častěji přišel popovídat, hřímal svým jadrným hlasem forte, neohlížeje se ani dost málo na to, že u vedlejších stolů sedí kolegové pohřížení v práci. Mezi těmi pišícími byl někdy také Viktor Dyk. Seděl u svého stolku a pracoval, jako by mu ten šesti- i osmihlasý dialog za zády pranic nevadil, ale někdy se napolo otočil a vhodil do rozpravy vtipnou poznámku, která svědčila o tom, že ví,

co se povídá. A už psal zase dále, pohvizduje si obyčejně tiše při práci. Psal tak rychle, jako by něco načisto opisoval; a najednou odhodil pero, vstal, zamnul si ruce a nesl svůj rukopis do sazárny. A byly to verše, rýmované verše, lehkonohé, bystré a často vtipné.

Tuto schopnost lehkého a hbitého veršování a vtipnost a vervu polemickou oceňoval jsem jako nejsvětější stránky jeho novinářského nadání. Jeho politické články i feuilletony o otázkách dne trpěly chudobou námětů, která svědčila o omezenosti jeho politických zájmů. Jsou to buď příležitostné vzpomínky na minulé politické události, poslanecké poznámky o imunitním nebo branném výboru, či o jednacím řádu, nebo letmé úvahy o národním pesimismu, o potřebě vládní kritiky, o národní tradici, o nebezpečí pacifismu a jiných obecných otázkách, o nichž by bylo možno mnoho říci, o nichž však on povídal velmi málo, podáním neprojevujícím ani teoretické studium, ani hlubší promyšlení otázky. Tématům hospodářským a sociálním se vyhýbal, to byla půda, na níž se nedovedl pohybovati. Ještě méně významná byla jeho činnost poslanecká, v níž nepřispěl nikdy věcnou znalostí v nějakém oboru, ba vím jen o jedné jeho parlamentní řeči, v níž se zabýval otázkou kulturní. Zlato vlasteneckého citu, které zářilo v jeho nacionalistických básních, měnilo se v jeho politických řečích v kamení agitačních útoků, a jedinou jeho báseň „Země mluví“ nedal bych za celou jeho mnohaletou činnost poslaneckou.

V osobním styku byl Dyk příjemným společníkem, u něhož nebylo nikdy nouze o vtip a jenž svým živým temperamentem udržoval náladu společnosti; v politice byl však nesnášlivý fanatik, jenž i umění a vědu hodnotil měřítky svého politického nacionalismu. Jednou napsal Ot. Fischer do „N. L.“ příznivý posudek o vynikajícím francouzském básníku Romainu Rolandovi. Dyk se naň v nejbližším čísle téhož listu vrhl vášnivou polemickou glosou, protože Romain Roland byl jedním z oněch francouzských literátů, kteří vydali na počátku světové války pacifistický manifest. A ohlásil Rašínovi, že vystoupí z redakce, bude-li prof. Fischerovi dovoleno, aby mu v listě odpověděl. Zakročili jsme tehdy s drem Karlem Čapkem u dra Rašína a vyložili jsme mu, že není přece možno zakazovati napadenému člověku, aby se bránil, a Rašín Dyka ukonejšil, aby snesl repliku.

Mně provedl Dyk touž věc v únoru 1921, když na můj úvodní článek „My a Slováci“, v němž jsem varoval před tím, abychom se z upřílišněných ohledů na slovenské konservativce vzdávali svých pokrokových názorů, odpověděl ostrým polemickým úvodníkem. A také já jsem si musil vymoci právo k obraně proti jeho útoku přes Rašínův pochopitelný zákaz, aby redaktoři „N. L.“ spolu v úvodnicích nepolemisovali.

Mne jako bývalého realistu pokládal Dyk vůbec za osobu politicky podezřelou, již je nutno ustavičně hlídat, a jakmile jsem se přihlásil na schůzi některého sboru strany o slovo, přihlásil se okamžitě také on, aby mohl se mnou polemizovat, ačkoli někdy ještě ani nevěděl, o čem budu mluvit. Nejtěžší spor měl jsem s ním na brněnském valném sjezdu strany v r. 1925, kde jsem se postavil proti resolučnímu návrhu politického referenta, podle něhož měli být němečtí obyvatelé republiky vyloučeni z účastenství ve vládě. Byl to ovšem nevděčný úkol mluvit v tomto shromáždění proti tomuto radikálně nacionálnímu návrhu, jež Dyk vášnivě bránil, ale ku podivu, můj návrh resoluce dostal většinu hlasů

politické sekce a v plenu byl uhájen proti Dykovu minoritnímu votu samým drem Kramářem.

Svémi názory politickými i kulturními byl Dyk v letech, kdy jsem se s ním stýkal, člověk silně konservativní. Byl přesvědčen, že jen v katolicismu může český národ uhájit své bytí. Hájil pravost Rukopisů námitkou, že v době jejich vzniku jsme neměli žádného tak nadaného básníka, který by je byl mohl napsat. Atd.

Ve své nenávisti k prezidentu Masarykovi, kterou choval ostatně již k profesorovi Masarykovi, zašel konečně tak daleko, že v posměšných veršících přirovnal Masarykovu revoluční činnost za války k podvodu jakéhosi Špačka, jenž tvrdil, že přeplaval Lamanšský průliv, ačkoli se v jeho vodě sotva omočil. Nemenší nenávistí pronásledoval i Beneše. Typ realisty, jež si sestrojil v dru Hilariovi svého „Konce Hackenschmidova“, byl jedním kořenem této nenávisti. Druhým, myslím, byla žárlivost, že právě hlavně úsilí těchto dvou představitelů politického směru, který potíral jako národu nebezpečný, se podařilo dosáhnouti pro národ toho, oč se jeho bývalá strana radikálně-státoprávní marně namáhala jako o svůj nejvyšší cíl.

Jinak byl Dyk člověk přímý a nebojácný, jenž činil všechny své výpady proti osobám i myšlenkám s otevřeným hledím, a jehož jsem viděl jen jedenkrát zpronevěřit se na chvíli svému přesvědčení, tenkrát, když o prvním valném sjezdu národní demokracie přijal volbu mluvčího deputace, která šla vyslovit prezidentovi projevy úcty a oddanosti.

Za nové vlády.

Ještě za Rašínovy nemoci začal dr. Kramář docházeti do redakce a udržoval s ní pak stálé, ponejvíce telefonické styky. První strana „N. L.“ od té doby zpolitizovala v užším slova smyslu: úvahy hospodářské, sociální a kulturní ustupovaly na ní s prvního na druhé a třetí místo, proti tomu rozvíjely se na úvodním místě třeba retrospektivní články o Rusku, psané v několika pokračováních. V člancích o vnitřní politice začala se klásti větší váha na shodu se stranou lidovou. V zahraniční politice zdůrazňovala se myšlenka slovanského spojení, již bylo tak těžko uskutečnit při nesmiřitelném odporu strany ke komunistickému Rusku a při faktu imperialistického Polska, jež nám odňalo kusy Těšínska a Spišska a usilovalo i o Javorinu.

Kramářovo jednání s redaktory bylo, alespoň podle mých zkušeností, vlídné a uhlazené, a přece jsem v stykách s ním a s Rašínem vycítil značný rozdíl: Rašín zůstával i ve své občasně drsnosti demokratem, s nímž bylo možno diskutovati, kdežto i z úsměvů Kramářových mluvilo přání velmože, nezvyklého jakýmkoli námitkám.

Já jsem chlad této velmožnosti pocítil nemile v květnu 1923, když mi dr. Kramář na zakročení dvou národ. členů pražské ústřední správní komise potlačil uveřejnění mého článku, v němž jsem v zájmu pražské obce činil námitky proti zadání stavby nové obecní plynárny, pokud nebudou oferujícími firmami podány nabídky vyhovující po stránce technické i cenové. Dr. Kramář po dodatečné informaci uznal sice správnost mých důvodů, bohužel však vynesl rozsudek již před řízením, slibiv, aniž mne vyslechl, členům zmíněné deputace, že „N. L.“ již nesmějí v duchu nepřiznivém jejich stanovisku psát. Odmítl jsem následkem toho zúčastniti se konference o stavbě plynárny, již dr. Kramář

svolal několik dní potom do své vily, a oznámil jsem šéfredaktorovi „N. L.“, že se napříště vzdávám referování o pražských obecních věcech.

Ale to byla jediná nepříjemnost osobního rázu, kterou mi dr. Kramář svým autoritativním zakročením způsobil; horší zklamání a starosti mi způsobilo, když začal vahou své autority zjednávat v straně a v listě půdu fašismu.

První náběh k tomuto směru udal se v naší republice již koncem r. 1921 a dal si název Národní hnutí, druhá fáze si říkala Červenobílí a teprve třetí, ze vedení Gajdova, se přihlásila správným jménem k svému italskému vzoru, bez italských poměrů a s vůdcem, který měl svým politickým talentem jistě daleko k Mussolinimu. Provolání Národního hnutí z listopadu 1921 nepřineslo jediné nové myšlenky, jen požadavky nejvypjatějšího nacionalismu, jenž shledával, že náš stát „jest jen třídně orientovanou, národně obojetnou, k nejhorším nepřítelům našim slabou, ideologií cizích internacionál orientovanou republikou, státem jen podle jména a mírových smluv národním“, a chtěl jej proměnit v „mohutný, silný, nepřítelům našim strašlivý stát národní“. Na svolání bylo podepsáno sedm jmen v politickém světě neznámých, ale z důrazu, který kladlo na hodnocení duševní práce, bylo zřejmo, že za akcí stojí studovaní lidé.

První referát o Národním hnutí podal v r. 1922 zemskému výkonnému výboru poslanec dr. Lukavský, aniž připojil nějaký určitý návrh, jak se má národ. demokracie k této organizaci postavit. Z jeho chladné, objektivní úvahy bylo však zřejmo, že není nadšen pro nějaké spojení. Vyslovil jsem se ihned proti jakékoli podpoře tohoto hnutí, a proti mně ovšem povstal Viktor Dyk. Ostatní přítomní zůstali lhostejnými, a po této schůzi jsme měli s touto otázkou delší dobu pokoj. Když pak ji jednou v předsednictvu obnovil kterýsi člen, tuším že ředitel Sís, bylo po kratší debatě usneseno pozvati do příští schůze některého z náčelníků Nár. hnutí, aby nám vyložil jeho poměry a záměry. Pozvaný přišel, drobný, mírný, uhlazený pán, z jehož zjevu naprosto nevyzírala ta strašlivost příštího českého státu, a odpovídal ochotně na dotazy. Když pak na všetečnou, ale účelnou otázku dra Ant. Hajna, kolik má hnutí členů, odpověděl delegát po malém zaváhání, že hnutí roste přímo lavinovitě a že má již v samé Praze přes 3000 členů, oddechl jsem si spokojeně. Tři tisíce — jak nepatrný to zlomek členů, kteří se hlásili v Praze k národ. demokracii! Výsledek rozmluvy nebyl oslňující, i doufal jsem, že nebezpečí jest zažehnáno.

Tu se však dostavil jednoho dne do schůze předsednictva dr. Kramář, jenž tu býval řídkým hostem, a začal přímo o Národním hnutí. Vyzdvihl jeho důležitost, vytýkal nám, že toto hnutí ignorujeme, ačkoli naší povinností jest zúčastniti se ho a postavit se mu v čelo. Odporoval jsem. Národní hnutí nemá jiné myšlenky než kult nacionalismu, národní demokracie jest však také strana národní; je náš nacionalism horší než jejich? Naši straně stojí v čele zkušené politikové, a Národní hnutí vedou političtí začátečníci; lze očekávat, že několik tisíc lidí pod vedením nějakého nováčka dokáže pro rozvoj našeho národa více než mnohonásobný počet pod vedením dra Kramáře? Příslušníci naší strany se nám v Národním hnutí jistě neztratí, a příslušníků jiných stran, pokud tam jsou, nezískáme. Atd. Po této schůzi řekl mi jeden z účastníků: „Dobře jste mluvil,

docela jsem s vámi souhlasil.“ — „Ale nepodepřel jste mne ani jediným slovem,“ vyčetl jsem mu. — „Prosím vás, víte přece, že doktoru Kramářovi se neoponuje,“ odpovídal pokrčiv rameny.

A měl pravdu: neoponuje se, a to je neštěstí národní demokracie i dra Kramáře. S výjimkou několika lidí neviděl jsem ve vedoucích sborech mnoho nadšených pro fašistické hnutí. Ale „Roma locuta, causa finita“ — tak se myšlenka fašistické otevřela brána, aby se stala souodpověď, pokrčiv rameny.

Křivé zrcadlo.

Že se tyto poměry obrážely tu a tam v hlavním listě strany, rozumí se samo sebou, ale obrážely se skresleně jako ve vypouklém zrcadle. Když četl čtenář „N. L.“ takové „Zaplat Pánbůh za fašismus!“ měl dojem, že za tímto přáním stojí celé vedení strany; když četl v listě otisk známé berounské řeči Kramářovy, v níž se vůdce strany odříkal odluky církve od státu, nevěděl, že tu šlo o soukromý názor řečníkův; a když dr. Kramář v slabé chvíli obětoval podmínku spojitosti mezi sociálním pojištěním dělnickým a osob samostatně činných, zůstalo čtenáři utajeno, kolik nespokojenosti ve vedoucích sborech strany toto pochybení vůdcovo způsobilo. A přece v prvním případě byla ohrožena jedna z hlavních zásad strany, v druhém porušen závažný bod jejího programu a ve třetím obětována cenná taktická vymoženost.

Čtenářstvo „N. L.“ čtlo různé ty obžaloby a útoky proti „hradu“, ale nikdy se nedovědělo, jak těžce nesli mnozí vynikající straníci tento neladný poměr mezi vůdcem nár. demokracie a prezidentem republiky i ministrem věcí zahraničních, a jak se namáhali o jeho zlepšení. V mladé generaci strany vedl se tuhý ideový boj mezi pokrokovým a konservativním křídlem, o němž se čtenářstvo listu nedovídalo. Mezi zemskými výkonnými výbory českým a moravsko-slezským vzrůstalo napětí, o němž čtenář N. L. se nedověděl nic podstatného. Vedení strany patrně myslelo, že nepříjemné věci zmizí se světa, když se zaházejí hlinou mlčení nebo odpraví guillotinou stranického referátu. Snad nemělo ani samo potuchy, jak to ve straně vše, a bylo stejně překvapeno jako ti neinformovaní čtenáři jeho listů, když pojednou přes noc vznikla v srpnu 1925 Národní strana práce, která odvedla Národní demokracii v několika dnech řadu nejschopnějších pracovníků a o tři měsíce později, v listopadových volbách, dostala na sto tisíc hlasů, z velké části z řad dotud věrných stoupenců národní demokracie.

věda a práce

Otto Rádl:

Viděti kolem světa

(Radiovise II.)

Neviditelná bojiště.

Ukázali jsme, že televise neboli radiovise bude hýčkaným dítětem zítřka. Je s to přenášeti v téže době, kdy se viděný děj na jiném místě odehrává, jeho obraz na dálku. Přenáší jej nebarevně a neplasticky na malou reprodukční desku se všemi pohyby. Je-li tento přenos kombinován

s rozhlasem, docílujeme „zvukové televise“: přenosu určitého děje s jeho složkami zrakovými i sluchovými. Těmito svými schopnostmi je zvuková televise dokonalejší než dnešní „slepý“ rozhlas, neboť má na více složku zrakovou, a je dokonalejší než zvukový film, neboť přenáší určitý děj na dálku současně v té době, kdy se na jiném místě odehrává. Pro tuto konkurenční schopnost bylo by radiovisi v souboji s rozhlasem a se zvukovým filmem souzeno naprostě a bezvýhradně vítězství — kdyby se tento souboj odehrával pouze ve vědecké laboratoři nebo v myšlenkových konstrukcích estetických.

Zápas radiovise proti rozhlasu a zvukovému filmu se však odehrává v tomto materiálním světě, kde s každým důsledkem technickým a estetickým je spojena řada důsledků hospodářských. Proti estetickým důsledkům nikdo nebojuje, ty jsou neškodné. Proti technickým důsledkům nového vynálezu se bojuje jeho podzemním potíráním, skupováním patentů. Proti hospodářským důsledkům se vede zápas nejvášnivější, boj o život či o smrt velikých průmyslových koncernů a mocných finančních interestů. Tento třetí způsob zápasu je nejstrašnější, protože je naprosto neviditelný, zákeřný a podzemní. Zasáhnouti do tohoto boje je mimo naše síly: jako všechny velké průmyslové boje, jako boj proti mluvenému filmu, bude i tato válka rozhodnuta náhodou. Není pochybnosti o tom, že to bude ve prospěch nové a dokonalejší techniky: televise pomáhá sám vývoj, jenž směřuje k reprodukci skutečnosti stále naturalističtější, stále věrnější a úplnější.

Nakládání reality do konserv.

Od lineární kresby vyryté do stěny jeskyně jde reprodukce skutečnosti přes různé druhy kresby stínované, a různé druhy malby až k tomu fenomenálnímu okamžiku, kdy byla vynalezena fotografie. Od toho okamžiku se naturalism reprodukce skutečnosti stále stupňuje. Ve dvou obrovských vývojových komplexech směřuje reprodukce skutečnosti dvojí cestou k témuž cíli: k reprodukci obrazu v pohybu, s barvou, plasticky a se zvukem.

První komplex shrnuje všechny druhy mechanické reprodukce skutečnosti, jež je konservující, takže skutečnost může pak býti znovu evokována na jiném místě za kteroukoli dobu. Jsou to:

1. Pouhý obraz: fotografie.
2. Pohyblivý obraz: němý film.
3. Konservování pouhého zvuku: gramofonová deska nebo záznam zvuku na filmu pomocí fotocely.
4. Pohyblivý obraz barevný: barevný film.
5. Pohyblivý obraz se zvukem: zvukový film.
6. Pohyblivý obraz barevný se zvukem: barevný zvukový film.
7. Pohyblivý obraz plastický: (ve stadiu pokusů).
8. Pohyblivý obraz plastický barevný.
9. Pohyblivý obraz plastický barevný se zvukem: (ve stadiu pokusů).

Druhý komplex reprodukčních metod se vyznačuje tím, že není konservující, že se skutečnost přenáší na dálku, může se mnohonásobovat, zůstává však prchavou: rozhlasovou zprávu můžete sice zachytiti na druhém konci světa, okamžikem vyslání je však navždy ztracena a nedá se automaticky opakovati a znovu vyslechnouti. Stále naturalističtější reprodukční stupnice tu vypadá takto:

1. Přenos zvuku po drátě nebo bez drátu: telefon a radio.
2. Přenos zvuku s obrazem: radiovise.
3. Přenos zvuku s barevným obrazem: barevná televise.
4. Přenos zvuku s barevným a plastickým obrazem: (dosud ne-realisován).

Na tomto posledním stupni dochází ke spojení výsledků obou metod, barevná a plastická televise se spojí s barevným a plastickým zvukovým filmem, takže nedostatek televise, že nemá vlastností konservujících, je tím odstraněn.

Uskutečněním radiovisního přenosu barevného a plastického zvukového filmu — nebo zfilmováním barevného, plastického a zvukového přenosu radiovisního dosáhneme krajní meze věrnosti při reprodukování skutečnosti, jejím současným rozšířením do všech míst světa i konservováním pro všechny doby budoucí. Že tato vrcholná technická reprodukční možnost bude mít důsledkem vznik nového druhu umění, o tom není nejmenší pochybnosti. Jaké budou umělecké principy tohoto umění barevných a plastických rozhlasových her zítřka, to klidně přenecháme zítřejším umělcům i kritikům: ať je z této barevné, plastické a slyšitelné hrůzy bolí jejich vlastní hlavy. Na nás doléhá dosti bolestí dnešních a vysoce aktuálních.

Technický vývoj světa je přeexponován, technika je překotnější než život, který se nestačí přizpůsobiti novým formám, jež vytvořila. Vývoj technických možností je daleko rychlejší než vývoj umění: ještě dříve, než si umělci vytvořili z jedné reprodukční techniky vhodný vyjadřovací prostředek, ještě dříve, než se naučili mluvit jednou řečí, již je tu řeč nová a složitější. Fotografie statická si ještě ani neuvědomila, že její věci není jen opakovati vnější skutečnosti, nýbrž vytvářeti skutečnosti nové — a již tu byla fotografie pohyblivá. Režiséři a operatři němých filmů si sotva z nedostatků své tiché kamery vytvořili ctnost vynálezem onoho krásného jazyka němých filmů, objevením zákonů fotogenie a objevem možností optické symboliky, zákonů, montáže a střihu, sotva vytvořili ze své bídy ctnost, to jest styl — již zahřměl do jejich tichých světů zvuk amplionů a všechny jejich stylové objevy byly u čerta. Je třeba vytvářeti nové umění, objevovati zákony stylu optoakustického. Je třeba: dosud na tomto poli nebylo vytvořeno vůbec nic, dosud jsme neviděli jedině ryze optoakustické filmové dílo, které by nebylo němým filmem tu a tam doplněným a několik nápadů zvukových — ani divadlem, filmovaným občas ve volné přírodě a občas s větší volností pohybu, než to dovoľovala stará scéna.

Je třeba čekat, čekat, čekat, až se umění, které je hrozně pomalé a konservativní, a které má nechut k novým jazykům, uráčí vstoupiti do nového šatu. Umění potřebuje ke svým proměnám čas, čas, čas, jako veliké duby a obrovské topoly. Dosavadní „slepé“ radio nemělo ještě ani kdy na své vlastní umění pomyslit: ti chudáci rozhlasoví autoři a režiséři se toho musejí do svých nenasytých a žravých mikrofonů tolik vynasílati od rána do poledne, od poledne do večera a od večera do noci — že neměli ani dosud kdy, aby si uvědomili, že rozhlas by měl být něčím víc, než špatnou náhražkou za návštěvu přednáškové síně. Radio se nedostalo ještě ani na krok dále od vyjadřovacího způsobu, jenž nám zprostředkuje dojmy slepce při pobytu v hledišti, na fotbalovém zápase, při zahájení parlamentu: rozhlas se ještě ani nepokusil o to, aby nám podával sluchové dojmy tak zajímavé, abychom úplně zapomněli na to, že máme vůbec oči. A již je s tímto rozhlasem, který neměl ani v onom desetiletí vyhrazeném jeho existenci, kdy, naučit se mluvit svou vlastní řečí, již je s ním zúčtováno. Již je tu radiovisie, již jsou v prodeji přístroje za lidové ceny, již se objevuje v jejich přijímacích plochách kmitavé a třepotavé světlo, zobrazující tváře lidí a věci, již se vychovávají noví diváci, stejně jako se před několika lety začaly vychovávat

posluchači, aby se z nich záhy stali vášniví stoupeníci umění ještě mladšího, nežli nejmladší.

Každá kráska má své chyby.

Přehlédneme-li dnešní technické nedostatky, jež budou záhy překonány, přináší si technika radiovisie ve vlnku tyto vlastnosti, jimiž je umělecky handicapována proti zvukovému filmu:

1. Televise přináší obrazy malé. I kdyby během vývoje byla přijímací plocha sebe více zvětšena, nedosáhne nikdy většího rozsahu, než dnešní domácí kino. Není ani pomyslení na to, že by kdy mohly být vysílány televizní obrazy ve velikosti blížící se dnešnímu plátnu v biografu. Velikost formátu je v přímém poměru s psychologickým účinkem na diváka: film, jenž vás na malé projekční ploše ve zkušební místnosti sotva otřese, strhne vás v přiměřeně velkém formátu v kinu. Naprosto tu neplatí zásada, že snad přiblížením k malému obrazu dosáhnete přibližně stejného účinku, jako z obrazu velkého, od něhož jste dvacet metrů vzdáleni: to věděl dobře Abel Gance, když pro svého Napoleona ztrojnásobil projekční plochu, to věděl Raoul Walsh, když svůj film „Big Trail“ (Veliká výprava) líčící monumentální výpravu pionýrů na krytých vozech na Divoký západ, natočil na film „širokého formátu“. Omezení na malý formát vylučuje veliké davové scény, vylučuje „totály“, to jest záběry velikých celků z větší dálky, nutí televizního operátora přibližovati se k předmětům co nejbliže. Detailní fotografie přináší s sebou volbu jiného obsahu, volbu látek specializovaných, určitý druh „komorní“ podívané.

2. Televise je odkázána na hry v základě statické. Bude vysílati hry s jeviště, vypraveného obdobně jako dnešní studia rozhlasová. Změna dějiště bude vyžadovati přestavby. I když budou vymyšleny různé výpravné triky, i když ubíhající namalované pozadí bude nalhávati pohyb hrajících osob, i když promítání filmového krajinného pozadí k televizní scéně se bude snažit vzbudit v divákově představu, že je v ujíždějícím vlaku, autu nebo parníku, přece jen statický charakter televizních her tím nebude nikdy zcela překonán. Poctivá televizní technika bude dokonce musit udělat z této staticčnosti svou ctnost, svůj styl, stejně jako udělalo francouzské divadlo svou zásadou jednotu děje místa a času, přizpůsobujíc se nedobrovolně své bídě. V žádné televizní hře nevidíte takovou oslnivou scénu nekonečně panoramující jízdy kamery, jaké se Alexandrov ve svém „Celý svět se směje“ naučil z Charellova „Kongresu tančí“: děj bude připoután k pevnému dějišti alespoň do té míry, jak tomu je na dnešním divadle.

3. Televise přináší v sobě charakter kulisové šablony. Pokud bude vysíláno ze studia a nikoli z přírodního exteriéru, nebudou se hrající osoby pohybovati v reálném okolí, nýbrž na jevišti předstírajícím byt, čekárnu, kajutu, restaurant nebo snad i zahradu — ale vždycky jen v prostředí kaširovaném a ne naprosto reálném. A z atelieru bude vysílána většina televizních her, neboť budou vysílány vždycky ve spojení s radiem, které vyžaduje nákladné a obtížné instalace, a trpí nedostatky zvukové izolace, kdykoli se pustí pod širé nebe. Vždyť i zvukový film se ze samých ohledů na mikrofon neodvažuje příliš často do širokých volných prostorů. U televise tomu bude ještě hůř: televizní společnosti omezené na daleko menší finanční fondy, společnosti, které si nebudou moci dovoliti statisícový výdaj za jedinou exteriérovou scénu, se budou držeti atelierového vysílání zuby nehty. To bude mít za následek, že televizní hra nebude moci působiti nikdy tak svěžím přírodním dojmem,

jako film se svými plážemi, palubami, skalami a roklemi, dalekými horizonty a vodopády.

4. Televise má charakter reportážní tým, že její představení se vysílá v kontinuitě, souvisle. Jednotlivé části filmu mohou být natáčeny v různých zemích a za různých ročních počasí. Děj televizní hry musí být omezen na minimum časových a místních rozběhů. Filmový operátor se během natáčení někdy ke hranému ději přibližuje, natáčí výrazné detaily, jindy se oddaluje—natáčí půldetaily, půltotály, totály, veliké celky. Každá změna fotografického záběru vyžaduje přerušeni hry na značně dlouhou dobu: vyžaduje přenesení lamp, nové umístění mikrofonů a podobně. Laický filmový divák si není ani vědom toho, že krátká, desetiminutová scéna filmu má dvacet, třicet různých fotografických záběrů, které teprve montáží a slepením různých nesouvislých proužků filmu působí dojmem, jako by se film nepřetržitě odvíjel. Tyto změny záběrů teprve působí zajímavost a život filmového podání: bez nich byl by film nudný jako divadlo. Byl by nudný, jako televizní hra, kromě určitých změn záběrů dosažených rychlým zařazením jiné optiky do přijímacího přístroje, nebude disponovati velkými možnostmi zpestřujícími predehrávanou scénu. — To znamená pro televizi i ztrátu velikých uměleckých prostředků stylisačních. Umění filmové kamery spočívá právě v této její vyběravosti a tékavosti, v tom, že svou pohyblivostí demaskuje neznámé a skrývané tváře skutečnosti, umění filmu spočívá v tom, že se naprosto neomezuje na fotografické opakování reality, nýbrž v tom, že k ní zaujímá rozmanitý odstup, glosuje ji, zaujímá k ní kritické stanovisko. Všechny tyto umělecké prostředky budou televizi vzaty.

Drahá podívána.

Všechny tyto námitky proti televizi by se daly odstraniti rázem: stačí jen televizi přenášeti místo hraného divadla již hotový film, a rázem bude staticnost obrazů vystřídána volnou pohyblivostí, kulisové šablony budou nahrazeny svěží realitou, pasivní reportáž skutečnosti bude zaměněna za realitu již volně umělecky formovanou. Nic není snadnějšího. A nic není nesnadnějšího.

Zbývá totiž odpověděti na jednu otázku: kde má televizní společnost vzíti potřebné filmy? Kde jinde, než od filmových půjčoven. Půjčí některá filmová výrobná svůj film k tomu, aby byl obehrán před miliony rozhlasových diváků a ztratil tak rázem svou přitažlivost? Ani jí nenapadne. Na tuto stránku televise poukazuje zajímavý článek v „The New Statesman and Nation“:

„Ani jediná filmová společnost nedovolí, aby její film byl vysílán televizi, pokud tento film není obchodně již docela mrtev, docela obehrán. Budou-li se tedy televizovati filmy, musí se ti, kdož sestavují program, spokojiti filmy zastaralými. Protože by se podobné programy musily střídati večer co večer, byla by jejich zásoba záhy vyčerpána. Tyto již hotové filmy by tedy nestačily poptávce a bylo by třeba vybudovati organizaci, která by vyráběla filmy speciálně pro televizi. Odhadneme-li náklad podobného filmu, jenž by běžel jednu hodinu, přibližně na 500.000 Kč, a počítáme-li s potřebou 300 těchto filmů do roka, dojdeme k ročnímu nákladu 150.000.000 Kč za jedinou část programu, která zabere pouze jednu hodinu denního vysílání.

Aby byl pořízen pestřejší a zajímavější program trvající tři hodiny denně, bylo by třeba počítati s nákladem asi pětinašobným, vezmeme-li zřetel na potřebný kvalifikovaný ensemble a na výdaje vysílání. K tomu je třeba přičísti poplatky licenční a autorské“.

Obnosy zde uvedené odpovídají filmovacím nákladům v Anglii. I když by se filmovací náklad u nás snížil na polovinu, nejsou to stále ještě číslíce, jimiž by se u nás v praxi dalo počítati, ani pak ne, kdyby dosavadní těsný rozsah te-

levise dosahující okruhu jen 40 km od místa vysílání byl rozšířen na ne celou šířku našeho státu. Podobně je tomu i v Americe, ačkoliv tam filmová produkce je zracionalisována do nejvyšší možné míry. Americký inženýr Dr. A. N. Goldsmith poukázal nedávno ve studii o nákladnosti rozhlasu filmové výroby na to, že:

„Roční výroba filmů, jejichž promítání trvá celkem 800 hodin (400 hodin filmů celovečerních a 400 hodin filmů krátkých) vyžaduje v Americe ročního nákladu 120.000.000 až 150.000.000 dolarů.

Roční programy radia obsahují přibližně 40.000 až 50.000 hodin vysílání, jejichž náklad obnáší celkem 100.000.000 dol. Je tedy skoro 50.000 hodin rozhlasu za 100 mil. dol., zatím co je 800 hodin filmu skoro za 150 mil. dol.“

Tento výpočet ukazuje, že použití filmů pro televizní vysílání by zdražilo provoz televizních stanic skoro stonásobně, proti provozu dnešního rozhlasu. K tomu přistupují náklady potřebných nových instalací. Podle citovaného článku časopisu „The New Statesman and Nation“:

„Odhadnutý náklad na instalace, potřebné pro vypravení Spojených států televizi, čítá 100 mil. liber sterlingů.“

V našich korunách představuje to ještě další stonásobek. Místopředseda a generální ředitel americké Radio Corporation Dr. W. R. Baker udává tyto číslíce nákladů zařízení televise:

„Kdyby celkem 700.000 osob vydalo po 300 dolarech, aby si za ně pořídili televizní přístroj, tvořilo by to celkem výdaj 210.000.000 dolarů. K tomu je třeba přičísti dalších 40.000.000 dolarů pro instalaci vysílací sítě. Náklady vysílání a amortisace by obnášely ročně 58.000.000 dolarů.“

Přes fantastickou výši těchto obnosů však nepochybují tito technici a národohospodáři o tom, že všeobecné rozšíření televise je možné a pravděpodobné. Jedno se nám však zdá jisté: i když jednou televise pohltní a nahradí většinu programů rozhlasových, přece jen nikdy nebude moci ani hospodářsky vytlačit, ani umělecky nahraditi film. Televise a rozhlas mohou existovati vedle sebe jen potud, pokud získání potřebných finančních zdrojů nedokonalejší „slepý“ rozhlas nenahradí zcela radiovisi. Radiovisi a film však budou existovati vždycky vedle sebe, neohrožující se navzájem konkurenčně.

Svět se mění před našima očima.

Televise je tu a vzala jednu slávu zvukovému filmu: můžeme dnes směle říci, že zvuková radiovisi je největším vynálezem po knižtisku, nikoli už zvukový film. Počítá-li se od vynálezu knižtisku novověk, budeme možná od vynálezu radiovisi počítati léta epochy ještě novější. Televizi se svět mění a my s ním.

Filmový estetik Rudolf Arnheim ukazuje ve své chystané knize o televizi na různé složky této změny moderního člověka pod vlivem televise.

„Ještě více než dopravní prostředky, jež nám poskytlo minulé století, mění televise náš vztah k samotné realitě. Po prvé v historii našeho vnímání světa odnímá televise událostem, které se odehrály současně, charakter následnosti, jež jsme jim vštepovali při pomalosti svého těla a krátkozrakosti svých očí. To, co jsme až do tohoto okamžiku pouze věděli, to ode dneška vnímáme a prožíváme přímo. Uvědomujeme si, že místo tohoto světa, na němž žijeme, není než jeden bod mezi tolika jinými. Stáváme se skromnějšími a méně egocentrickými.“

Toto simultánní vnímání světa, které s sebou přináší radiovisi, působí na vytváření nové představy o světě. Televise je nové velké vítězství našich smyslů nad prostorem a časem a neobyčejně obohacuje svět našich

smyslů. Vítězíme nad prostorem, protože pouhým otočením knoflíku můžeme bezprostředně viděti i slyšeti událost, odehrávající se od nás desítky nebo sta kilometrů, vítězíme nad časem, protože předbíháme zítřek, pozítřek nebo příští týden: nejsme již odkázáni na to, dovědět se o průběhu té a té události teprve zítra z novin nebo spatřiti ji teprve za týden ve filmovém týdeníku. Snad toto vědomí možnosti současného prožívání života a událostí spolu na tolika různých místech přispěje k tomu, že si lidstvo konečně lépe uvědomí, že prožívá společně tentýž jediný a zázračný život, v němž je tolik věcí důležitějších než výroba děl a krásnějších, nežli chtívá národní pýcha.

Televise patří do moderního světa také proto, že přispívá k našemu smyslovému obohacení: bezprostřední a přímé smyslové vnímání reality je jedním z nejzákladnějších znaků dnešní epochy, epochy fotografie, filmu, radia a televise. Škola si osvojila nejrůznější metody, kterými by poskytla žákům přímé, smyslové poznání skutečností tohoto světa. Jsme lidé vizuální, nespokojujeme se již tím, že v Aristotelovi je všechna skutečnost světa popsána, chceme ji každý sám o sobě přímo vnímati, a to zejména zrakem. V tom však je jedno velké nebezpečí:

„Nedovedeme si ani představit, oč konkrétnější, obsáhlejší a bezprostřednější je představa moderního vzdělaného člověka o světě. Nezapomínejme však při tom na to, že současně postupu smyslového vnímání odpovídá současně i ústup mluveného a napsaného slova, a tudíž i ústup myšlenky. Čím snazší a přístupnější se stávají prostředky vedoucí k přímému smyslovému poznávání, tím více se v nás zakotvuje mylná představa, že viděti je totéž jako poznávati. Televise je novou a těžkou zkouškou, již se vystavuje lidský duch: ... je možné, že jejím vlivem duch zleniví a bude vyřazován...“

Potřeba popisovati spatřené vedla k vytvoření lidské řeči, dala vznik nejdůležitějším prostředkům přispívajícím k výchově lidského ducha. Kdo popisoval, musil přecházeti od jedinečného zjevu ke všeobecnosti, musil formulovati myšlenky, srovnávati, mysliti. Nastoupí-li místo každého popisu přímá demonstrace, je možné, že ústa oněmi:

„Smyslové vnímání je tvůrčí jen pro toho, kdo je dovede využití. Dobrý vyučovací film totiž neskýtá náhradu za přímý názor, nýbrž přináší látku již spořádanou a zpracovanou. Původní látka tu již prošla mezi mlýnskými kameny ducha: proto je také stravitelná. Naproti tomu pouhá mechanická reprodukce reality, jak ji slibuje televise, má potřebu komentáře, má-li přinést nějaký prospěch nejen člověku zvyklému myslit, nýbrž i obyčejnému divákovi. Proto televizní přenášení výjevů podle skutečnosti nebude než mechanickou reprodukcí skutečnosti: jediné ti, kdož dovedou mysliti a dedukovati, odvodí si z tohoto názoru plodné myšlenky. Naproti tomu všichni ti, kteří to nedovedou, budou zcela zaujati jediné viděním a neodvodí si z něho nic užitečného. Budou bohužel i tímto pouhým viděním zcela uspokojeni, jako jsou zcela spokojeny ony stárnoucí slečny, které se po dlouhé cestě kolem světa vrátí do svého města, jsouce docela nezměněny, jsouce docela stejné, jako když odešly.“

Hlubiny bezpečnosti jsou skryty.

Arnheim ukazuje, jak celý svět stává se stále pro větší počet lidí viditelným, zatím co vlastní podstata života se stává stále méně viditelnou. Srovnává moderní kulturu se špatným a povrchním hercem, jenž sice ukazuje divákům do sytosti svou tvář plnou stále se měnících pošklebků a grimas, zatím co jeho nitro zůstává skryto:

„Jestliže filmové týdeníky přinášejí málo prospěchu, není to jen vinou námětů nebo vinou nás diváků. Všechno to, co charakterisuje moderní světovou situaci, jako hospodářská krize, forma moderního státu, nedá se poznati bezprostředně pomocí smyslů, nic z toho se nedá zjistiti tak, jako povaha člověka podle rysů jeho obličeje. K čemu slouží poznání vnějších symptomů, není-li člověk lékařem? Abychom poznali dnešek, bylo by třeba mluvit s drobnými lidmi, s průmyslníky, čísti zprávy diplomatů, a sta

jiných věcí. Chce-li nám televizní přístroj pomoci k poznání světa a nespokojiti se jen jeho ukazováním, bude třeba, aby k obrazům, tónům a lomozům byla připojena ještě slova neviditelného komentátora. Je třeba, aby on připojil taková slova, jež by nás povznesla ke všeobecné myšlence, zatím co před sebou vidíme jen obraz jedinečného případu, jež by nám vysvětlila příčiny, zatím co pozorujeme jen následky.“

Tak přináší televise se svou strašlivou záplavou visuelnosti a optického poznávání povrchu tohoto světa na jedné straně rozšíření našeho poznání reality, na druhé straně zploštění našich představ o světě, jejich zpovrchnění. Ještě jedno nebezpečí přináší televise.

Radiovise je dalším stupněm ke standardisaci, nivelisaci vzdělanosti. Prvním obrovským nebezpečím kultury byl již film, jenž představuje standardní, všem srozumitelnou, všem přístupnou a nikoho neurážející podívanou pro diváky města Oklahomy stejně jako Norrkoepingu, Pelhřimova jako Kapského města: aby mohl býti všude stejně přijímán, musil se film uchýliti k nejvšeobecnější lidským citům, apelovati na nejprimitivnější a nejvulgárnější reakce diváků, musil se státi banální, neoriginální, krotký a šablonovitý. Světový film stal se velikým esperantem lidské prostřednosti, stal se všeobecně srozumitelným jazykem průměrných diváků, stal se hlasitou, náročnou a arogantní glorifikací standardního návštěvníka, to jest podčlověka. Všechno to, co činí z umění hybnou složku lidského myšlenkového vývoje, nesmí do filmu: každé skutečné umění musí odporovati běžnému řádu, každé skutečné umění musí býti současně společenskou kritikou, každý veliký román a každé drama bylo současně činem revolučním. Standardní světový film musí však býti opakem myšlenkového novotářství, musí býti apoteosou běžného řádu, musí lichotit blahobytnému sebevědomí pana poddiváka. Druhou světovou glorifikací tohoto pana podposluhače stalo se radio: ochotně se vulgarisovalo ve všech zemích, řídilo se všude přáními a dopisy svých posluchačů, všude byl jeho odběratel jeho pánem: úroveň rozhlasu je ve všech zemích určována výslednicí špatného vkusu největšího počtu nejnáročnějších posluchačů, nikoli výslednicí vybraného vkusu mizivé inteligentní menšiny. S televizí bude tomu stejně: bude si libovati v lehké efektnosti a v povrchu věcí. Mohlo-li se slovo „slepého“ rozhlasu státi přece jen občas nebezpečným, vyskytne se toto nebezpečí při optické televizi daleko méně často: svod obrázkovosti, lživosti hezkých tvarů, formální efektnosti je u televise ještě daleko silnější, než tomu bylo u rozhlasu dřívějšího.

Nebezpečí tkví i v tom, že stejně jako rozhlas bude i televise dále zatlačovati četbu. Člověk minulých století nečetl více z větší vědychtivosti, nýbrž z větší nudy: byl nucen své volné chvíle vyplňovati sám myšlenkovým poznáváním, osvojoval si tím myšlenkové bohatství, nalézal cestu k myšlenkám výšin, k myšlenkám osamělých myslitelů, které ho vedly k chápání podstaty věci a života. Ve volných chvílích si člověk osvojoval filosofii, která ho ozbrojovala proti životu. Dnešní člověk už nemá volných chvílí: jsou vyplněny rytmickou hudbou nebo konvenčním povídáním z radia. Zitřejší člověk nebude míti na myšlení ani tolik kdy, kolik dnes bylo možno přemýšlet při vzdálených zvucích jazz-bandů a orchestrů: bude se opíjet podívanou na věčně proměnlivé a hezké obrázky, při nichž volný čas běží ještě rychleji.

Umělecká díla se přes to nelíhnou urychleně.

Konečně bere na sebe standardisace televizní podívaně ještě jednu tvář: tvář oficiálnosti. Televise, jako rozhlas, podléhá cenzuře a může býti bez nejmenších obtíží

kontrolována státem. Byla censura knižní: bylo však snadno, aby se nebezpečné, buřičské a velké knihy předstihující svou dobu přece jen dostávaly na svět z tajných tiskáren a šířily se v opisech. Byla censura filmová: hranice její moci nebyly však tak neprodyšné, aby se na příklad filmy sovětské nedostaly i do liberálních kapitalistických států, nehledě k tomu, že leccos se dalo zastrít tak, že chytřejší divák postihoval často správnou tendenci lépe než hloupí censoři. Rozhlasové a televizní censoři však neproklouzne nic, co by se nekrylo s oficiálním myšlením některého státu. Bude-li kdo mít neštěstí žít ve státě spravovaném diktaturou a řízeném exklusivní ideologií některé politické strany, nebude mít nejmenší naděje, že by zaslechl kdy prostřednictvím televise některou myšlenku, jež by odporovala oficiálnímu názoru. Protože v televizi stejně jako v rozhlasu je obsažena silná tendence ke všeobecné expansivnosti a vytlačování ostatních druhů šíření myšlenek, je v této kulturní centralisaci a snadnosti dirigování myšlení milionů lidí z jediného ústředního místa obrovské nebezpečí pro skutečnou kulturu v budoucnosti.

Tak doplácíme na všechno, co jsme na jedné straně získali. Přeléváme kulturu do stále větších nádob: větší počet lidí si v ní smočí, kultura však řídne. Film, rozhlas, televise mohou přispívat jen k povznesení kultury na určitý standard: tento standard se však nemůže dostat nikdy nad průměr kultury největšího počtu jejich konsumentů. Skutečná vzdělanost a opravdové myšlení bude se nadále šířit jinými cestami, jimiž se šířilo posud. Film, rozhlas a televise mohou přispět i k rozšíření a znásobení umělecké tvorby: konsumují takové množství uměleckých produktů, že si vynucují zhotovování uměleckých děl na běžícím páse. Tato extensivnost umělecké produkce pro nové reprodukční techniky však zůstává opět bez vlivu na vznik skutečných uměleckých děl. Ročně se vyrábí na světě dva tisíce filmů, ročně se vysílá ze sta vysílacích stanic po 365 rozhlasových her a bude se jednou vysílati stejný počet televizních představení: na světě budou přece jen nadále vycházeti také jen dvě veliká umělecká díla ročně, jež přejdou do věčnosti. A ve špatných letech jen jedno.

feuilleton

Třetí říše v anekdotách

Vyňato z knihy „Deutsche Flüsterwitze“, vydané karlovarským nakladatelstvím „Graphia“. Je to sbírka vtipů, které se nyní šeptají po Německu.

Od kdy musíme zdravit „Heil Hitler“?
Od té doby, co nemáme již žádný Dobrý den.

Ve Stuttgartě nastoupilo nedávno dobrosrdečně švábské děvče do elektriky a pozdravilo takto své spolucestující: „Dobrý den, lidičky, a také Heil Hitler, těm jinak smýšlejícím.“

Malý Goebbels se ptá při večerní společnosti svého otce: „Papá, co je to vlastně fašismus?“ Papá Goebbels odpovídá rozrušen: „Drž hubu a dělej jen to, co se ti říká.“

Mlý Pánbůh propůjčil německému národu tři vlastnosti: chytrost, poctivost a nacionalismus, ale nejsou

všechny tři u jednotlivých Němců najednou k nalezení, nýbrž vždy jen dvě pohromadě. Němec je buď chytrý a nacionalista, ale pak není poctivý. Nebo je poctivý a nacionalista. Pak není chytrý. Anebo konečně je chytrý a poctivý. Ale pak není nacionalista.

K Hitlerovi se dostavila pochybovačná deputace sedláků a přednesla mu prosbu: „Velký vůdče, vysvětli nám, co to je nacionalismus“. Hitler to chtěl vysvětlit co možná nejjednodušeji. Ukázal z okna: „Vidíte tam ten komín? Kouří jich ještě málo, ale brzo jich bude mnoho. To je nacionalismus.“ V té chvíli jel kolem na ulici automobil „Vidíte tam to auto?“ táže se Hitler dále. „Je jich ještě málo, ale brzo jich bude mnoho. To je nacionalismus.“ Velmi uspokojena vrátí se deputace na vesnici a podává ve veřejné schůzi zprávu o své cestě. Ale jak má vysvětlit sedlákům, co je to nacionalismus, zde, kde není továrních komínů a kde není aut.

Tu jde kolem oken místnosti, kde se koná schůze žebráků. „Vidíte tamtoho žebráka,“ ptá se řečník. „Je jich ještě málo, ale brzy jich bude mnoho. To je nacionalismus,“ řečník ukazuje dále na hroby blízkého hřbitova. Zvyšuje hlas a praví. Vidíte tam ty hroby? Je jich ještě málo, ale brzy jich bude mnoho. To je nacionalismus.“

Goeringova nová uniforma je co možná nejjednodušší. Nahoře úzký límec se třemi stříbrnými pruhy. Vše ostatní je zcela prosté zlato.

Hitler navštívil divadlo v Bayreuthu. Při jednom představení Lohengrina z únavy usnul. Pojednou jej probudí zvuk fanfár. Rozespálý vidí na jevišti Lohengrina ve stříbrné uniformě a zamumlá: „Goeringu, kde jsi zase tuhle uniformu zbalil?“

V Německu je teď nová jednotka váhy, nazvaná Goering. Jedno Goering je součet plechu, který unese muž na svých prsou.

Vzorný Německý muž má být:
tak veliký a statný jako Goebbels,
tak světlolvasý jako Hitler,
tak skromný jako Goering
a tak mužný jako Roehm.

Jmenujte tři největší fotografie světa.
Mussolini, Hitler, Goebbels. Mussolini vyvolává, Hitler kopíruje a Goebbels zvětšuje.

Hitler, Goebbels, Goering a Roehm chtěli se vmístit mezi lid. Jednou se jim to podařilo. Nikdo je nepoznal, ačkoliv celý večer seděli ve středu jedné velké berlínské kavárny. Jak je to možné? Nu, Hitler byl výjimečně rozumně učešán, Goebbels mlčel, Goering byl v civilu a Roemovi seděla na klíně slečna.

Majitel jedné továrny se dozvěděl, že je na černé listině nacistů, šel k panu okresnímu náčelníkovi, aby mu mezi čtyřma očima naznačil, že by byl ochoten naplnit tobolku (pana náčelníka), kdyby jeho jméno z listiny zmizelo. „Jako národní socialista“ pravil s přísným obličejem pan náčelník: „musím vaši nabídku co nejostřeji a nejrozhodněji odmítnout. Jako člověk ale se vás ptám: „Kolik chcete zaplatit dobrovolně?“

Včera jsem zase platil tolik daní, až jsem se prohýbal, vypravuje ve společnosti pan M., takto nearijec.
„Co, platil daně?“ diví se arijec F., „jako žid? Copak to smíte?“ ...

SA provádí razii v berlínské západní čtvrti. Hledají provokatéry a nepřátele státu. Jedna patrola o deseti mužích přivedla dva zajatce k sběrnému autu a hlásí vůdci úderné roty: „Oddíl Paschulke se dvěma zatčenými židy.“ „Dobrá, co udělali, ti chlapi?“ „Poslušně hlásím, oni se drze trásli.“

O jedné židovské rodině se tvrdí, že psala svým příbuzným do ciziny dopis tohoto znění:

„Daří se nám dobře. Žádnému židovi nesešel ani vlas s hlavy. Hitler nás vede lepší budoucnosti vstříc. Moric, který tvrdil opak, bude mít pohřeb pozítří.“

Německý národ se rozpadá na dvě části. Ti jedni pochodují, ti druzí sedí.

„Jakou to nosíte stužku v knoflíkové dírce?“ ptal se cizinec příslušníka Třetí říše. „To je stužka železného kříže.“ „Za co vám byla udělena?“ „Za statečnost před nepřítelem.“ „A proč ji nosíte nyní?“ „Ze strachu před svými krajany.“

Jednoho dne tloukli nějakého lékaře na ulici.

„Pomoc, vražda“, křičí doktor.

„Prosím, nemluvte tak hlasitě o politice,“ rozkazuje vyskytnuvší se policista.

V západním Německu si lidé vypravují:

Před mimořádným soudem v Essenu stojí tři obžalovaní, kteří prý stloukli SA člena. Rozsudek byl tak mírný, že to každého až překvapilo: Každý dostal dva roky žaláře. Mírnost trestu vysvětluje se však v rozsudku, neboť tam stojí: „S ohledem na skutek zavržení hodný, byl by jistě na místě tvrdší trest. Soud však vynesl rozsudek mírnější proto, že nemohl být obžalovaným trestný čin za žádných okolností dokázán.“

„Jak se vám vede?“

„O, báječně, to víte, Třetí říše...“

„Co tím chcete říci?“

„Totéž, co chcete říci vy!“

„Pro Krista Pána, to musí zůstat mezi námi!“

„Na to se můžete spolehnout.“

„Heil Hitler!“

„Heil Hitler!“

Za nových poměrů není právě docela bezpečné mítí domácí zaměstnance. Člověk musí být opatrný. Jak se vypravuje, dali si zvláště opatrní lidé do jednoho berlínského časopisu inserát:

„Starousedlí manželé hledají za dobrou mzdu hluchoněmou služebnou.“

V Berlíně chtějí postavit národní pomník Třetí říše.

Má ztělesňovat Neznámého spokojeného.

„Jak se vám daří?“

„Děkuji, teď poněkud snesitelně: odhlásil jsem radio.“

Očištění filmového průmyslu od „kulturně bolševických“ živelů mělo pronikavé následky. Šéfové produkce, pokud ještě existují, rvou si zoufale vlasy. Nepřicházejí ani poněkud snesitelné manuskripty. O šéfu Ufy se vypravuje,

že jel nedávno ve svém osmicylindrovém autu do Oranienburku. U koncentračního tábora zastavil a zvolal přes ostnatý drát: „Holá, pánové, nemáte snad náhodou pro mně několik libret?“

V berlínských divadlech budou prý pověšeny výstražné tabule s nápisem: „Živání pod trestem smrti zakázáno.“

V Třetí říši — aby mohli překonat všechny neúspěchy — úřadují teď už tři zahraniční ministři: Neurath, Rosenberg, Ribbentrop. Když přišla zpráva, že Společnost národů jedná s Ruskem, seděli ti tři vedle sebe a byli velmi rozmrzeni.

„Nevím, co na to říci...“ řekl Neurath.

„Nechápu...“ řekl Ribbentrop.

„Jsem rozčilen...“ řekl Rosenberg. Sotva jsme osvobodili Evropu od bolševismu, tak už má bolševismus osvobodit Evropu od nás...“

„Kdo je nejlepším elektrikářem Německa? — — — Jakže, vy to nevíte? Nikdo jiný, než sám Adolf Hitler. Podarilo se mu za kratičkou dobu izolovat celé Německo.“

Nedávno řekl prý Hitler cizincům, kteří pochybovali o jeho lásce k míru: „Jen se rozhlédněte po Německu. Národ je pod nejostřejším dozorem; nosí šaty z náhražkových látek; kávy, čaje a kakaa je málo; užívání gumy, kovu a podobně je silně omezeno; je zavedena nucená práce; a vraždíme také — nač tedy potřebuje ještě Německo války, když už má tohle všechno v míru?“

Od té doby, co je bývalý šéf SS Roehm v nebi, nosí andělíčkové fíkové listy v zadu... .

V koncentračním táboře v Oranienburku baví se dva vězni, jeden starousedlík a druhý z nové dávky o čistce z 30. června 1934.

Ptá se prvý: „Cos to vlastně provedl, že jsi sem přišel?“

Druhý povídá: „Nadával jsem na vůdce SA. A proč jsi tady ty?“

Ten prvý povzdychl: „Chválil jsem vůdce SA.“

Po „plebiscitu“ z 9. srpna 1934, který měl „potvrdit“ Hitlera v úřadě říšského vůdce, který si už před tím přivlastnil, vysvětlovali si lidé přičinu, proč přibýlo hlasů NE, takto: Den před „volbou“ bylo v budově ministerstva propagandy provedeno vloupání. Při tom byly ukradeny hotové volební výsledky. Jen proto bylo odevzdáno tolik hlasů NE.“

Šéf štábu SA, Lutze, vrátil se domů k své ženě celý bledý.

„Musím ihned uprchnout do ciziny. Hitler oslovil mne dneska ty...“

„Ale to je veliká čest, proto nepotřebuješ přece prchat.“

„Jen si vzpomeň na Röhma. Tomu také nabídl tykáni a krátce potom byl mrtev.“

Tvrdí se, že Goebbels píše knihu, které na název „Odkaz národu.“ Podle jeho přání má být kniha uveřejněna až po Goebbelsově smrti.

Veřejnost toužebně čeká, až kniha vyjde. Goering se prý postará o to, aby kniha vyšla s největším urychlením.

DOM

DOPISNÍ PAPÍR

DENNÍ POTŘEBY

100 listů normalisované velikosti 210×297 mm • 100 obálek 105×215 mm s vložkou z hedvábného papíru • Zvláště levný, přesto však jemný a reprezentační dopisní papír • Ve velmi vkusné krabici za Kč 38.—

KAREL KELLNER, PRAHA • VÁCLAVSKÉ N. 61 • DLOUHÁ TR. 17